

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR.
Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 14 frt, 1/2 évre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr.,
egy hónapra 1 frt 20 kr.
Egyes szám Budapesten 4 kr., vidéken 5 kr.

Horánszky beszéde.

Budapest, szeptember 10.

Országszerte rokonszenves figyelmet fog kelteni Horánszky szeptemberi beszéde. Tartalma gazdag, hangja őszinte, felfogása lojális volt ennek a beszédnek. Horánszky Nándor a saját kerületének választóihoz intézte szavait, de voltaképpen az egész országnak szólnak azok, mert tájékoztatást nyújtanak és megnyugvással szolgálnak a politikai helyzet, a kormány tervai és a többségnek szándékai felől.

Lesz még alkalmunk e nagyérdékű és nevezetes jelentőségű beszédre bővebben visszatérni. Itt csupán arra utalunk, hogy Horánszky fejtegetései átölelték az aktuális politikai kérdéseknek egész horizontját. Nem tért ki ez a nyilatkozat semmiféle kényes kérdés elől. Kiterjeszkedett a maga becsületese és megnyerő nyíltságával mindenre. Nem sikerült át semmi felett akár hallgatással, akár diplomatikus szólamokkal. Így szóvá tette Horánszky a Hentzi-ügyet is. Felfogása teljesen azonos azzal, amelyet e lap hasábjain magunknak is volt alkalmunk kifejteni. Szigorúan meg kell különböztetni ebben a kérdésben a Hentzi-ügynek azt a részét, amely a megelőző kormány alatt jött létre, magától a végrehajtástól, a melyért a mostani kabinet felelős. Igen helyesen mutatott rá Horánszky, hogy a végrehajtás sem kíméletesebb, sem tapintatosabb nem lehetett, hisz augusztus 12-én lesikkadt arról a szoborról a hagyományos Hentzi-jelleg s a kormányának az ünneptől való távolléte az egész dolgot egy közönséges helyőrségi eseményné devalválta.

Épp ily nyíltsággal fejtegette Horánszky a közjogi alap kényes helyzetét is. Hogy Ausztria részéről a közös ügyek eddigi intézési módjának folytatása veszélyeztetetnek látszik, azt Horánszky nem tagadja. De magunk is az ő véleményén vagyunk s nem hiszünk, hogy az optimizmus hibájába esnénk, ha még mindig ragaszkodunk ahhoz a reményhez, hogy a lajthántuli állam belső villongásai nem fognak addig a pontig terjeszkedni, ahol magát a dualisztikus kapcsolatot is megtámadhatnák. Igenis, mi hiszünk, hogy lesz delegáció. Az osztrák pártok egyikének sem áll érdekében, hogy Ausztria válsága a dualizmus válságává fajuljon el.

Horánszky ez a felfogása megnyugtató hatással lesz a magyar közvéleményre. A nemzet reális gondolkodású politikusként ismeri őt, aki nem nézi rózsaszínű pápaszemmél a világot. Annyit mindig szabad mindenkinél remélnie, amennyit Horánszky Nándor remél s ha csak annyiban bizunk, amennyiben ő, akkor bajosan fogunk elbizakodni.

Kiemeljük még a beszédnek erősen szabadelvű alaphangját s azt a határozottságot, amelylyel a néppártok törekvései ellen állást foglalt. A kitűnő államférfiunk érdekes nyilatkozata még soká fogja foglalkoztatni a közvéleményt, amely hálás lesz neki egy a tájékoztatásért, mint a megnyugtatóért, amelyet e fejtegetéseivel nyújt.

A beszámoló beszédéről a következő tájékoztatást tettük:

A beszámoló.

Horánszky Nándor, a volt országgyűlési nemzeti párti elnöke ma délelőtt tartotta beszámolóját választókerületi székhelyén, Szepsiben, hol a képviselő fogadására nagy előkészületek történtek. Kassán Horánszkyt nagy küldöttség várta, mely lelkes üdvözlések után csatlakozott a képviselő kíséretében érkezőkhez, kik között ott voltak: Szentiványi Árpád, Hock János és Blaskovits Ferenc országgyűlési képviselők, számos környékbeli földbirtokos és több hírlapíró. Szepsiben a kerület választópolgársága teljes számban jelent meg Horánszky fogadására és folytonos óráikkal hosszú kocsisor élén kísérték be a községbe.

A városháza nagytermében délelőtt 11 órakor mondta Horánszky beszámolóját, melyet a nagyszámú hallgatóság folyton megújuló éljenzése és zajos tetszésnyilvánítása kísért mondatról-mondatra. A beszámoló beszéd egész terjedelmében így hangzik: Tisztelt választó polgártársaim!

Utolsó megválasztásom óta először jelenek meg önök körében oly célból, hogy a politikai helyzetről nyilatkozzam, vagy mint mondani szokás, beszámoljak. Ebbeli mulasztásomnak oka korántsem abban rejlik, mintha nem érezném szükségét annak, hogy választóimmal állandó összeköttetésben álljak, azoknak bajait, felfogásait, vágyait és törekvéseit ismerjem és működésemezzel az erkölcsi erőt ezen összeköttetésből, mint a politikai élet talajának legtisztább forrásából merítem, hanem mert az utóbbi időkben azt láttam, hogy a közszellem ugyszólván a likvidáció szelére jutott és tehát a beszámolók is nélkülözök azon komolyságot és jelentőséget, melylyel azoknak a közélet irányításában birniök kellene. Ámde az országgyűlés utolsó ülészakában a politikai életnek lényeges változásai állottak elő, amelyek a közélet súlyos bajainak gyógyítását lehetővé teszik és amelyek befolyást gyakoroltak az én állásfoglalásomra is. Egyenes kötelességemmé vált ennél fogva, hogy választóimmal ezekről és a politikai helyzetről nyilatkozzam.

(Az új korszak.)

Tudva van önök előtt, hogy a lefolyt parlamenti ülészak szokatlan harcok színbelye volt. Nem szólók ezen harcoknak sem előzményeiről, sem indító okairól, sem pedig azon alkotmányi és közjogi mozzanatokról, amelyek ezen harcok folyamán felmerültek, mert a jövő érdekében nem tartom kívánatosnak, hogy a multak kritikájával foglalkozzam. Am vizsgálja és alkossa meg kiki önmagának ezen harcok felett a maga ítéletét, én a magam részéről a történelemtől a felelősséget nyugodt lélekkel elvállalom és csak annyit kívánok kijelenteni, hogy amár én egyebé lehetőleg hiányában ezen küzdelmekbe nehéz elhatározással mentem bele, úgy érzem, hogy a közügy érdekében soha önzetlenebb, hasznosabb és becsületesebb munkát nem végeztem, mint ez, mely megnyitotta utját annak, hogy közéletünkben helyreálljon az alkotmányos küzdelemnek normális rendje és ennek folyamatában ne a pártélet szenvedélyei és kinővései, hanem azon magasabb erkölcsi tekintetek uralkodjanak, melyek a parlament bekési tárgyalásait biztosítják, az orvoslandókat orvosolják és a nagy kérdések felkarolását és megoldását lehetővé teszik.

Igy vélekedtem t. polgártársaim a lefolyt parlamenti küzdelmek alatt, így vélekedem ma is, és miután törekvésem az, hogy azokkal, akik a dolgok új rendjéhez őszinte odaadással csatlakoznak, lojálisan együtt működjem, természetesen fogják találni, hogy ezen együttműködésben a multak aktáit lezárom és melegen öhajtom, hogy kölcsönösen kerülve az e feletti rekriminációkat, éljünk a jövőnek, amely nehéz viszonyaink között, mondhatom, odaadásunknak, fejlődésünknek és parlamenti tevékenységünknek egész erejét kihívja.

(A Hentzi-ügy.)

Mielőtt azonban tovább mennék, engedjenek meg önök egy kitérést az ugynevezett Hentzi-ügyre, amely az utóbbi időkben vehemens agitáció tárgyává tétetett és amely miatt a jelenlegi kormányzati szellem ellen nyilvános vád emellett.

A Hentzi-szobor elmozdításának és átvitelének elhatározása és — amire annak idején a törvényhozás tárgyalásaiban küönös suly helyeztetett — a közös hadügyminiszter magyarázó körrendelete a megelőző kormány alatt történt és mégis azt látjuk, hogy a mai agitáció az akkori kormányzati felelős-

ség felett egy pár nyájas megjegyzés kíséretében napirendre tér, ellenben kíméletlenül és szenvedélyesen támadja a jelenlegi kormányelnököt, korholja a paktumot és azokat, akik ennek létrejöttéhez hozzájárultak, dacára annak, hogy a paktum és a Hentzi-ügy között éppen semmi összefüggés nincs. Mit jelent ez, tisztelt választóim? Jelenti szerintem azt, hogy a támadás igazi célja tulajdonképpen nem a Hentzi-ügy ellen, hanem a jelenlegi rendszer ellen irányul. Én nagyon sajnálom, ha vannak, akik a közélet megelőző állapotait az új állapotoknak fölébe helyezik és az utóbbit az előbbi javára megdönteni igyekeznek, de természetesen fogják találni, hogy én, aki a közélet regenerációját mindennél előbbre teszem, mert e nélkül közállapotaink javulását kizártnak tartom, ennek a törekvésnek érvényesülését, bárhonnán jöjjön is, lojálisan bár, de tőlem telhető erővel ellenezni töreksem.

Hogy annak idején a Hentzi-ügynek megnyugtatóbb megoldását is meg lehetett volna találni, az kétséget nem szenved és azt bizony magam is öhajtottam volna, de azt azután, bárki mondja is, el nem hiszem, hogy a korona megtörtént elhatározása után és a dolog azon stádiumában, melyben azt a jelenlegi miniszterelnök átvette: akadjon komoly és számottevő politikus, aki azt a tanácsot adja, hogy most pedig azt a szobrot hurcoljuk ismét tovább. Megengedem, hogy a régi rendszer hívei a miniszterelnök urnak egy ilyen lépését szívesen látták, sőt talán kezdetben meg is tapsolták volna, miután azonban az a tény, hogy a szobor eddigi helyéről elmozdítottatott és a hivatalos kijelentés szerint mostani helyén mint siremlék helyeztetett el, a dolog politikai részét szalvalta, miután továbbá maga az elhelyezés minden politikai vonatkozás megelőzésével és Lobkowitz herceg hadtestparancsnok ur kiválóan tapintatos és figyelmes nyilatkozata kíséretében hajtatott végre és pusztán katonai méltatás volt, — azt tartom, hogy a miniszterelnök ur sem az állami, sem a politikai, sem pedig a nemzeti szempontok ellen nem cselekedett, midőn a bevezetett tényeket mindenáron fel nem kavarta és a végrehajtás elé akadályokat nem gördített. Vannak dolgok, t. választópolgárok, melyek a multak szerencsétlenségéből szállottak reánk és mert szerfelett kényes szempontokat érintenek, csak fokozatosan és kölcsönös méltányosság szem előtt tartásával szüntethetők meg. Ezt hozza magával a korona és nemzet közötti őszinte kibékülés szelleme, melyet a nemzet alkotmányunk helyreállításának küzdelmeiben ismételt hangulyszólt, valamint csakis ily szellemben járhat el minden kormány, mely az ország sorsát súlyos felelősség mellett vezeti. Ezen keretben mozgott a Hentzi-ügynek a része is, mely a kormányelnök ur szímlájára irható. Rossz néven veszik a miniszterelnök uralt azt is, hogy az augusztus 12-iki katonai ténykedéshez a honvédség is kivezényeltetett. Én, t. polgártársam úgy tudom, hogy törvényeink szerint a honvédség a véderőnek egyik kiegészítő részét képezi. Már pedig katonai ténykedéseknél, melyekben politikai célzat nincs, a közös hadsereget a honvédségtől elválasztani, vagy a kettőt egymással demonstrative ellentétbe állítani nem szabad, mert ezzel úszköt dobának bele azon intézményekbe, melyeken közös biztonságunknak együttes erővel való védelme és így a szankció pragmatikában elvállalt kötelezettségünknek becsületos teljesítése nyugszik.

(A kiegyezés.)

Visszatérve beszédem elejtett fonálára, ismételnem kell, hogy én az együttműködés feladatait és lehetőségét a jövő kérdéseiben kereseim; ennek alapját, irányelveit és szellemét pedig a miniszterelnök ur programbeszédében megjelölte. Ezen programbeszédet, melyről természetesen mint az egész kormány kormányprogramjáról szólok, megelőzték azon tárgyalások, melyek az országgyűlési pártok között a parlamenti béke helyreállítása érdekében folytak és melyeknek megállapodásait a miniszterelnök ur programbeszédében szintén felölelte. Szükségesnek tartom tehát, hogy ezekről szóljak, mert ezen a programon sarkallik az, hogy a nemzeti párt különállását megszüntette és a szabadelvűpártba

alvi áldozatok nélkül belépett és mert ez a program az, mely az aktuális politikának tartalmát képezi.

Ezen program értelmében elintézte a törvényhozás a közgazdasági kérdéseket, még pedig akként, hogy egyfelől kiküszöbölje azokból a fenyegető közjogi sérelmeket, másfelől pedig önálló rendelkezéssel és a viszonyos feltétele mellett egészen és nagyban fenntartotta a régi gazdasági állapotokat. A miniszterelnök urnak elévülhetlen érdeme közé fog tartozni mindenkor az a bátor és hazafias cselekedet, hogy az országot egy közjogi sérelemtől megszabadította, a parlamenti tárgyalások nyugalmát helyreállította és a közgazdaság régtől fogva vajdó ügyét gyors és erélyes akcióval elintézte.

Nagy tanulság rejlik azon tárgyalásokban, vajdásokban és igazságokban, melyekben ez a gazdasági rendezés kezdettől fogva keresztül ment és mely igazságok Ausztriában még ma is napirenden vannak, dacára annak, hogy a rendezésnek végmértéke Ausztriának legkisebb károsodásával sem jár. Figyelemmel kísértem és kísértem ma is ezen agitációkat és ezekből kettőt látok. Az egyik az, hogy Ausztriában igazságot az ugynevezett 14. § alkalmazása ellen. A másik pedig az, hogy telelarmázzák a világot azzal, hogy a létrejött rendezés Magyarország javára előnyököt biztosít, de azért nem akad senki, aki ezen előnyöket felsorolja és az üres lármát tartalommal kitölti. Nem egyéb ez, tisztelt polgártársaim, mint az osztrák pártok agitacionális fegyvere, melyet belső háborúk céljaira kihasználnak és ezenfelül ellenük egy adag rosszakarat. Fényesen igazolja ezt az a körülmény, hogy Ausztriának feltétlen módjában van ma is mindkettőn segíteni. Tessenék helyreállítani a parlamenti munkaképességet, eleve a viszonyosságra épített külső rendeleket és proklamálni a teljes gazdasági különválasztást. Ezzel kiküszöböltek minden civakodási anyag és mindkét állam teheti azt, ami neki tetszik.

Én ugyan t. polgártársaim a mindenáron való gazdasági különválasztásra éppen gazdasági okoknál fogva nem töreksem, de azt tartom, hogy inkább, mintsem állandóan civakodjunk és ezáltal a szankció pragmatikában elváltat kapcsolót is lazítsuk, törjük kétfelé a gazdasági közösség keméret, mert hiszen ennek ugyis előbb-utóbb be kell következnie, ha Ausztriában a higgadt belátás és méltányosság tekintetei felül nem kerekednek. Magyarország közgazdasági sorsa sem Ausztria jóakarátának, sem az ottani aggasztó állapotok hullámzó esélyeinek kitéve nem lehet és azért minden magyar kormányának figyelemmel kell lennie arra, hogy ezekkel szemben állandó készenlétben álljon.

Az országgyűlési függetlenségi párt a mindenáron való közgazdasági különválasztást újabb időkben különösen hangsúlyozta, a jövőben pedig, ugy látszik élelnebb akció tárgyává kívánja tenni; erre való tekintettel tehát engedjenek meg nekem néhány megjegyzést.

Már az imént említém, hogy én a mindenáron való gazdasági különválasztásra nem töreksem. Megmondom az okát, miért. Engemet e kérdésben nem politikai, hanem tisztán anyagi szempontok vezérlelnek. A monarchia két állama egymást közgazdaságilag kiegészítik. Ausztria főképpen ipari, Magyarország pedig főképpen agrrikol ország. Fogyasztó területre van szüksége mindkettőnek és ez az, a miben egymást kiegészíthetik. Az országok gazdasági elszakítása mezőgazdasági produktumok tekintetében nagyobb, mint ipari termelvényekben és így amazoknak prosperitása is nehezebb és bizonytalanabb. Nincs kétségem aziránt, hogy például Németországban a különben is nagy agrárvámok ismét elmetlenni fognak. Ezenfelül úgy ítélem, mint Európában egyéb ipari államaiban ott találjuk a versenyt Oroszországgal, a Balkán-félszigettel és a tengerentúli államokkal. Feleslegünknek tehát nem könnyű dolog fogyasztási piacokat szerezni. Egy kis betekintés és kombináció a mult évek statisztikai adataiba, meggyőzhet bennünket mindezeknek az igazságáról. Azon okoskodás már most, hogy kések vagyunk Ausztriával a fogyasztási piacok kölcsönös megtartása érdekében a legmesszöbbször kedvezmények mellett szerződést kötni, nagyon problematikus, mert kérdés, hogy ha Ausztria, melynek ipara, illetőleg iparának egy része a nagy vámkor védelme alatt az utóbbi időkben elmaradt iparokkal szembeni találya nálunk a nyugati államok versenyét, fog-e oly súlyt helyezni a mi fogyasztó piacunkra, mint eddig és viszont mi fog előállani mezőgazdasági termelvényeinkkel az osztrák piacon, ha ott az említett agrrikol államok versenyével találkozunk? Gyakorlatilag ez t. polgártársaim, egészen másként néz ki, mint elméletben és jelszavakban.

Hasonló kérdések és pedig fokozott mértékben merülnek fel Ausztriára nézve is ennek ipartermelésére vonatkozólag, ugy, hogy előttem tisztán áll, miszerint a gazdasági különválasztás nálunk csak időleges nehézségeket és bajokat fogna okozni, Ausztria iparára azonban tartós és alig kiverhetetlen rombolást fogna maga után vonni. A versengésből tehát csak kölcsönös rongálás és egy harmadiknak haszna állhat elő, amelyet tehát mindkét félnek tanácsos kikerülni mindaddig, míg csak lehet és az érdekek kénszere elő nem áll, amely elől természetesen mi sem fogunk kitérni.

Hogy a külön vámtérület az ipar fejlődésének gyorsabb tempót biztosít, azt kétségbe vonni szerintem sem lehet. Téves azonban az a felfogás, hogy az önálló vámtérület az ipar keletkezésével egyértelmű dolog. Még pedig két okból, nevezetesen egyfelől azért, mert ha mi nyersterményeinknek piacot szerezni akarunk, ennek fejében ezen piacok ipari termelvényei számára koncessziókat kell tennünk és ez esetben ismét itt van a konkurrenzencia, másfelől pedig azért, mert igen sok iparág feltételeit egyhamar semmi áron sem lehet megszerezni. Ilyen feltétel a többi között az alkalmas munkaerő. Van-

nak iparágak, melyeknek háta megott generációk nevedek fel és állanak és apától fiúra szálló munkaértelmiséget szolgáltatnak. Egy ilyen iparág a mai konkurrenzencia mellett csak lassan, áldozatokkal járó kitartással és hosszabb idő alatt keletkezhet.

Hogy a külön vámtérület az ipar keletkezését még nem jelenti, annak példáját látjuk másfelé. Románia, Bulgária és Szerbia például önálló vámtérülettel bíró államok és semmiféle, még politikai kapcsolattól származó feszélyezettség sem áll utjába e téren való előhaladásuknak — és mit látunk? Látjuk azt, hogy például Románia a nemzeti ipar megteremtésének jelszava alatt 1886-ban belemert egy vámháborúba, melyet 1891-ben az új általános vámtarifa által jónak látott szelidíteni, míg végül a gazdasági katasztrófát kikérülődött ismét visszatért a szerződéses politikára. És mit tett azallat Románia? Operált egy autonóm vámtarifával, segítségére jött az ipartelepítésnek egy kedvező törvényvel és prémiumokat adott az iparnak exorbitáns védvámokkal és mi lett az eredménye ennek a gazdasági politikának? Eredménye lett egyfelől az, hogy a román hivatalos statisztika szerint 1885-től 1895-ig a bevétel 268 millió frankról 355 millióra emelkedett és ennek az emelkedésnek ugyszólván egésze ipari termelvény, ellenben mezőgazdasági exportja folyton csökkent és pedig elanynyira, hogy az erőlködés közel vitte ezen igyekvő államot a legnagyobb gazdasági katasztrófához, míg nem a minden oldalról megindult petíciók és sürgetések folytán ismét visszatért a szerződéses politikához, mely a közgazdasági állapotokat javította ugyan, de igazi fejlődése a küzdelem alatt is és azóta is épp oly lassu tempóban halad, mint azelőtt.

Mind Ezek t. polgártársaim nem azt jelentik, hogy ipar teremtésére a legmesszebb menő odaadással és támogatással ne törekedjünk, hanem jelentik azt, hogy e téren csak lassan és fokozatosan haladhassunk előre, jelentik azt, hogy a tempó gyorsításáért nem tanácsos kockáztatni gazdaságunk jelenlegi biztonságát és mezőgazdasági termelésünk érdekeit, mert a révén busán elveszthetjük azt, amit a vámon nyertünk; jelentik végül azt, hogy Ausztriának még nagyobb érdeke az, hogy ugyanazon szellemben járjon el. Iparteremtés és fejlesztés céljaira hitelt és pénzt nem nehéz előteremteni, valamint nem nehéz alkalmas törvényeket sem hozni. Ha tehát az ipar teremtése csak az önálló vámtérület feltételétől függene, vajmi könnyű volna az ipari államok keletkezése. Pedig azt látjuk, hogy ez mindentűn csak lassan, hosszú idő alatt, nagy, okos és kintartó küzdelem mellett születik meg.

(A kuriai bíróságról.)

Megalkotta a törvényhozás a kuriai bíróságról szóló törvényt is, mely hivatala van arra, hogy a választásoknál előforduló és a legutóbbi alkalommal például mérveket öltött választási visszaéléseket a lehető legbiztosabban kiküszöbölje. Sokan vannak akik ezen törvénynek hatása iránt aggodalmakat táplálnak; ámde bizonyos az, hogy a választásokat állandóan és intézményesen erősökre és vesztegetésekre építeni nem lehet; bizonyos, hogy adminisztrációnkba — főképpen ez vitte be a betegséget és a tarthatatlan állapotokat — bizonyos, hogy a köz- és társadalmi életben előforduló tisztátalanságok főforrását ez képezte és bizonyos az is, hogy a parlamenti működés és ellenőrzés elgyengülése az eddigi választásokkal szintén szoros összefüggésben van.

Ezeket az állapotokat tétlenül nézni és fenntartani nem lehet, mert ezek az országot biztosan a végromlásához fogták volna vezetni.

Nem lehet tagadni, hogy a választások javuló tisztasága mellett előnyben van azon politika, mely szenvedélyekre hivatkozhat és igazságokkal propagálható. Éppen ezért csak a legnagyobb csodálkozással találkozott az, hogy voltak olyanok, akik a törvénynek e tekintetben minimális korlátozásait akadályozni kívánták. Ne feleddék el ezen urak, hogy ők ezen eljárással csak a visszaesést provokálják, amennyiben az állam semmi körülmények között nem térhetné azt, hogy közbiztosan akár nemzetiségi, akár felekezeti, akár osztály-harcok és ellenlélek szittaságnak és azért az egészséges politikának első feltétele az, hogy a politikából ezen irányzatok kiküszöböltesenek.

(A néppárt ellen.)

Nem kívánom én a néppárt eljárását ezen türekvések alá szubsummálni és csak eszmetársulás után veszek magamnak alkalmat annak kijelentésére, hogy mit sem nézek régtől fogva oly sajnálatlaltal, mint a néppárt keletkezésével és fenntartásával, melyet ők a multakban követett politika ellensúlyozásával kívánunk igazolni. Meglehet, hogy a multakban voltak olyan jelenségek, melyek oly lappangó iránytűt mutatottak — és ezalatt korántsem az egyházpolitikát, vagy az ezt intező kiváló kormányfőfikat értem — mintha a politikába a konfessionális szempontok belejárászanának. Igaz-e ez vagy sem, azt én nem tudom, mert én ilyen szempontokra — mint politikus — sohasem foglalkoztam és mindig azt tartottam, hogy mindnyájan egy hazának vagyunk gyermekei, bárki intezze is azon ország ügyeit, csak jól intezze. De ha így lett volna is, elég alkalom lett volna az efféle irányzat ellen az általános politikai keretében állást foglalni és nem alkotni meg a néppártot, mely a felekezeti politikát és tagolást egyene en provokálja. Azon férfiak között, kik ezt a politikát propagálják, számosan vannak, akiknek egyéniségét a rokonszenv és a tisztelet méltán környezi és nem is tessék

le a reményről, hogy előbb-utóbb belátják, miszerint azon a téren, melyen mozognak, hazafias szempontból káros munkát végeznek, addig is azonban biznunk kell az ország intelligenciájában és hazafias papságában, hogy ezen egészségtelen politika terjedését erkölcsi erőiknek latbatvével akadályozni fogják. Derék, hazafias és bölcs munkát végeznek, ha ezt cselekszik, mert semmi sem bizonyosabb, mint az, hogy az ellenkezővel még azokat az érdekeket is kockáztatják, amiknek konzerválása és fenntartása minden tekintetben jogosult és kívánatos.

(A közjogi alap jövője.)

Nem szólok bővebben, t. polgártársaim, a miniszterelnök ur programbeszédének azon részéről, mely a szabadelvű irányra, valamint az Ausztriával fennforgó kapcsolatára és az ennek kezelési módját biztosító 1887. XII. törvényekhez való ragaszkodásra vonatkozik, mert ezek önmagukban értető dolgok, azok részéről, akik ezeken az alapokon állnak. A szabadelvűséghez ragaszkodnunk kell, mert nemzeti életünk minden átalakító és megújító küzdelmei ennek a szellemétől voltak áthatva és mert ez az irány az, mely a haladás és fejlődés biztosítékát képezi, melyre pedig nekünk annál nagyobb szükségünk van, mert számunk csekélységét erkölcsi erővel kell pótolnunk. Az 1867-iki kiegyezés pedig azért becses, mert ez a monarchia két állama közötti kapcsolat közjogi határait körvonalozza és ezen kapcsolatban állami önállóságunk védelmére szolgál. Ne téveszsen meg ezen törvény életrevalósága tekintetében senkit az a körülmény, hogy a közös ügyek kezelése közül ez idő szerint zavarok mutatkoznak. Fennforogának ezek a mostani osztrák viszonyok között bármily kezelési mód mellett is, egyszerűen azért, mert nem a törvény beteg, hanem az osztrák állapotok. Biznunk kell azonban, hogy Ausztria népei szívükön hordva a közös uralkodó abbéli atyai jóindulatát, hogy ottani osztrák alkotmányos jogokkal ruházta fel és ezt épségben is akarja tartani, nem fogják belső bajait átjásznani arra a tere is, melyen már a monarchia és a velünk való kapcsolat iránti kötelességei teljesítését fognak megtagadni. Éppen ezért idelőltnétek, sőt ártalmasnak tartanám ma tervekkel előállani olyan esélyek felett, melyeknek távolmaradását reménylenünk és óhajtjunk kell és megnyugvást keresem abban, hogy jogaink és érdekeink felett a kormány állandóan éber figyelemmel őrködik.

(A pártvezér támogatása.)

Tovább menve, fel kell említenem a kormányprogram azt a nagy fontosságú részét, amely a kormányzat irányára és szellemére vonatkozik és amelyre nézve a miniszterelnök kijelentette, hogy egy fog kormányozni és minden intézmény vezetőségében a törvényeket úgy fogja végrehajtani, hogy mindenkinek egy mértékkel mérjünk és hogy a törvény, jog és igazság érvényesüljön. Ime, egy pihenő megnyugvó és egészlető pontja a közéletnek, amelyen mindnyájan találkozhatunk, amely friss vért visz be a közélet ütereibe, biztosítja a tárgyalások élénk, de zavartalan menetét és miként ő mondá, nemes vetekedés mellett képessé teszi a törvényhozást egy sikeres, gyümölcsöző és áldásos munkára. E szellemben cselekedve, visszahelyezkednek jogaikba ismét azon erkölcsi erők, melyek egyedül hivatják és képesítik arra, hogy az állami szerkezet gépeit mozgassák és működésében azt a romlás és pusztulástól megóvják. Ezen irány és szellem képeznék a miniszterelnök ur kormányzati politikáját, nagy megnyugvásra szolgál, hogy ennek gyakorlati megvalósítása éber figyelmének és megfelelő cselekvésének állandó tárgyát képezi, mert valamint a politikai loyalitás azt hozza magával, hogy azok, akik az ő programját elfogadják, ennek keresztülvitelében őt meggyőződésük és őszinte odaadásuk egész erejével és buzgalommal támogassák, ugy viszont azoknak, akik ezen politikát magukévá tették és mégis ezen elváltat misszió teljesítésében bármi oknál fogva halozódnak vagy a bizalmatlanság magvait hirtének, méltányolniok kell azt, ha a miniszterelnök ur törekvéseinek sikere érdekében ezen akadályok elhárításáról alkalmas módon gondoskodik. Ne feleddjük, hogy okvetlen szűthull az a gép, melynek alkatrészei inognak.

(Jövő feladatok.)

A miniszterelnök ur programbeszédében egész sorozatát jelölt meg azon feladatoknak, melyeknek elintézése az állami élet minden ágazatában a törvényhozásra vár. Az adminisztráció rendezése, a közadók reformja, a védőtörvény megújítása, a kereskedelmi szerződések közeledő lejáratával kapcsolatos autonóm vámtarifa megalkotása, mind megannyi messzkiható feladatok, melyekhez a politikai, pénzügyi és közgazdasági alkotások egész láncolata fűződik. Nem kerülheti ki továbbá a törvényhozás figyelmét a közállomány egyik tekintélyes osztályának, az állami és törvényhatósági tisztviselői karnak szolgálati és anyagi helyzete sem, mely utóbbi tekintetben különösen aggasztó állapotokat látunk. Ezek szanalásának módját meg kell találnunk, ha nem akarjuk, hogy ez az osztály különösen a szolgálat alsóbb fokozatain súlyos válságok közé jusson és ha megkívánjuk — pedig meg kell kívánunk — hogy munkaképességük egész erejével és működésük egész erkölcsi szigorával hivatásuknak éljenek. It kopogtatnak tisztelt polgártársaim a szociális kérdések is, melyeknek felkarolását és gondozását korunk irányzata nemcsak nálunk, de világszerte sürgeti és melyek előtt a józanság és jogpótlás határait szemt hunyai gon-

álláság és könnyelműség nélkül nem lehet. Nálunk a kérdés fokozottabb fontossággal bír, mint más államokban, mert míg máshol ez a kérdés a társadalom egyes osztályai helyzetének javítására irányul, addig nálunk az utóbbi egy pár decennium alatt egész társadalmi osztályok részint önhibájuk, részint az állami konzerválóké hiánya, részint pedig a közgazdaság átváltozásainak nyomában járó események következtében már tényleg el is pusztultak, melyek pedig mind államfenntartó elemek voltak.

Középbirtokos osztály elpusztult a nélkül, hogy megelégedés volna más gazdasági existenciákkal. Kisiparos osztály nagy részben eltűnt a nélkül, hogy megfelelő munkát adó gyáripár keletkezett volna. Ezeket, fájdalom, feltámasztani már nem lehet. A földművelés gondoskodni kell róla, hogy a hézag új gazdasági középosztály keletkezése által kitöltéssek, a földművelés pedig tanuságot merítsünk belőle arra, hogy a kalmitás tovább ne terjedjen. Pedig úgy látni, hogy most van ismét keletkezésben egy új baj, melyre jó lesz az orvosi kezelt reá tenni. És ez a nyervezett kisbirtokos osztály, vagy amint köznyelven nevezni szokták, a paraszt-osztály, melynek részben nemcsak azért, mert aggasztó eladósodásnak indult, de egyéb tekintetben is konzerváló gondozást igényel. Közép existenciák keletkezésének szükségét hangsúlyoztam általánosságban és nem ok nélkül, mert meg akarom mondani, hogy ez alatt nemcsak a földművelést, de a közgazdaságnak összes ágazatait értem, még pedig összhangzó működésben és egyenlő gondozásban. Ezt hangsúlyozta a miniszterelnök ur is Szegeden, aki reá irányított gazdasági érdekeink egyetemes voltára. Váradunkunk kell e téren minden *egyoldalúságtól* és a gazdasági érdekek ellentétbe állításától, hogy ne mondjam a *gazdasági osztályharcot*, mert ezek között ellentét valóban nincsen, hacsak azt mindenáron ki akarják egyezni nem akarjuk.

Nagy dolgok ezek, t. választó polgárok, amelyeknek úgy sokasága mint fontossága sok fejtörést és még több munkát igényel. Ne is higgye senki, hogy ezeket gyorsan meg lehet választani és a teendő intézkedések a maguk gyümölcsét nyomban megadják teremni.

Nem, tisztelt barátim! Ekhez gyors kezdeményezés, buzgó fáradozás és kitarító türelem kell, melytől aztán, ha torvszerű és energikus kezdet, a siker nem is maradhat el. Ezekben kialakozik a tér komoly munkára, amely — az igaz, kevés szenzációval — de nemzetünkre és ennek jövőjére annál több haszonnal és áldással jár. An az ily munkára törekedtem mindig és miután ennek teljesítését az új állapotok lehetővé teszik, ezért állalkoztam a kormánypolitika támogatására. Bizom benne, hogy választóim ezen lépéssel egyetemesen.

A választók Horánszky nagyszabású beszámoló beszédét viharos tetszéssel fogadták és végül nekünk Sziklay pártelnök lelkes szavakban biztosította Horánszkyt választóink változatlan szeretetéről és bizalmáról. Majd Wohl ügyvéd a kerületi régi szabadelvűpártja nevében tolmácsolta csatlakozását és üdvözlését.

BELFÖLD.

Az orvosok kongresszusa.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Nagyvárad, szeptember 10.

Az Országos Orvosszövetség kongresszusát ma tartotta meg Nagyváradon a Kereskedelmi Csarnok dísztermében. Az ország minden részéből mintegy 800 orvos sereglett össze a gyűlésre. Az elnöki szék Kéty Károly foglalta el; alelnök Schwartzer Ottó, főtitkár Jendrassik Ernő, titkár dr. Grósz Emil, jegyző dr. Dieballa Géza, pénztáros Hochhalt Károly volt. A megjelentek sorában ott voltak az orvosi világ képviselői, a többi közt Högyes Endre, Tauffer Vilmos, dr. Csatáry Lajos, Dollinger Gyula, Onódy Adolf stb.

Kéty Károly mindenekelőtt indítványozza, hogy a kongresszus válasza diszelnökeiv Schlauch Lőrinc baborost, dr. Beüthy László főispánt és dr. Bulyovszky József polgármestert. A közgyűlés éljenzéssel fogadta el az indítványt, mire a diszelnököket küldöttség útján hívták meg a terembe.

A diszelnökök az egybegyűlteket lelkes éljenzéssel fogadták meg, melyet szívesen fogadnak, Isten magához vegye, mi csak szomorkodhatunk s csak gyenge szavakkal emlékeztetünk meg a nemes lényről, kibenn nemzetünk anyját siratjuk. Áldott legyen az ő emléke.

Átérve a mai kongresszus momentumaira, legyen szabad bejelentem, hogy nagyon megisztelve érzünk elnöktársaimmal magunkat, hogy e tudós gyülekezet tiszteletbeli elnökei megnevezni méltóztattak. Ez őszinte köszönettel fogadott elhatározásukban egy hiszgelő gondolat fejeződik és ez az, hogy bármennyire exkluzívunk látásuk az orvosi tudomány, bármily büszke is, hogy kibátásában az elméletet annyi készülettel és al-

dásosan ilteti át az életbe, mint egy tudomány sem, mégis szívesen látjuk maguk közt azokat, akik a tudomány más ágait művelvén, az emberi ismeretek és viszonyok kölcsönható erejét tekintve, katonának tekintik magukat, követve Mecenás házi szabályát, hogy: „Nihil mi officit, unquam ditior hic aut est quis dicitur, est locus unicuique suos.”

Abban fekszik a civilizáció egyik nagy diadala, hogy bizonyos magaslapon a szellemi s tudományos életnek minden faktorai egyesülnek, testvérek; hogy a társadalomban mindazok, akik magukat az élet problémái megoldásának szentelik, munkatársak s midőn az egyik saját körében eszméinek diadalt szerezni kíván, mint egy doléjes folyamattal érint, sőt át is hatja mások munkakörét. A tudományok összehatása teremti a jövő civilizációt és ez a szellemek egy egységes törekvésének erejében rejlik. Ha az orvos a testi életet és ezen élet fiziológikus fejlődésének feltételeit, elfajulásait kutatja, ezeknek mélyében ő is ott találja, mint a komoly bölcsész, a lelki, az erkölcsi mozzanatok, melyek az emberi létnek lényegét, a társadalmi létnek pedig elengedhetetlen postulatumát alkotják. Az orvos magasatos foglalkozásában nem nélkülözheti a lélektani szempontokat, sőt ezekre kell alapítani nagy részben a medikációt; a gyógyszeres hatásához a kedélyi dispoziációt is számítja, a testi szervezet egyensúlyozza a lélek egészségét és szükségesnek látja, de ha az egyensúly megzavartatik, reá nézve a testi és lelki orvoslás egyenlő megfigyelésének szükségessége áll fenn.

Ime, hogy más erkölcsi momentumokat ne emlitsék, itt találkozik önk hivatása az emberiség magaslati érdekeivel; itt az eszményi, amely önkéket túl emeli a mindennapiégon és nevéket, tevékenységüket oly nagyra becsüli, oly tiszteletre méltóvá teszi.

És ebből át méltóztatnak látni, mily örömmel fogadtuk önököt körünkben. Nem vagyunk ugyan orvosok, de mint önök, úgy mi is más-más alakban, más eszközökkel, de ugyanazon célból az emberiség szolgálatában állunk. Átérezhetik, mily feszült érdeklődéssel viseltünk törekvésük iránt.

Minden kétséget kizárólag igaz az, hogy csak az anyagi gondoktól ment szellem képes nyugalommal és érdekel a tudomány problémáival foglalkozni. Az orvosnak a gondmentességre kétszeresen szüksége van. A fejlődő tudománnyal lépést kell tartania és a szerzett ismereteket gyakorlatilag nagy körültekintéssel kell a szenvedés enyhítésére alkalmaznia, egyikét sem teheti, ha anyagi helyzete bizonytalanságnak van odavetve s így szakszerű működését sem az orvoslás, sem a közegészség terén sikeressé nem teheti.

Önök, uraim, áldásos művet fognak alkotni, ha sikerülend a kérdést úgy megoldani, hogy mind társadalmi állásuknak tekintélyt megóvhassák, mind pedig kollegiális benső viszonyukat a szolidaritás öntudatában megszilárdíthassák, hogy a szellemek és szívek egyesülve, tömörítve, midőn saját érdekeiket megóvják, egyuttal a társadalmi jólétre is üdvös befolyást gyakorolhassanak.

Üdvös működésükre Isten áldását kérjük! (Zugó éljenzés.)

Erre Kéty Károly professzor elmondta megnyitó beszédét.

Kéty Károly megnyitójában először is megemlékezett a mai szomorú évfordulóról és kifejezést adott a kongresszus fájdalomának a királyné gyászosa sorsa felett. Majd rátér a kultura fejlesztésében a vidéki központok fontosságára és kiemeli e tekintetben Nagyvárad fontosságát, köszönettel fordul dr. Schlauch Lőrinc baboros felé, hogy a gyűlést jelenlévél megíztelti, s megköszöni Beüthy főispánnak és Bulyovszky polgármesternek, hogy az orvosokat Nagyváradra meghívták. Fejtelei ezután az orvos-szövetség feladatát, ami a szociális kérdések megoldásában áll. A szövetség feladata lesz az is, hogy az orvosok és állam közt kölcsönös megértést hozzon létre, ami a közegészségnek fontos érdeke. Az orvosi rend állása ugyanis eddig se nálunk, se Németországban nem áll a kormányokkal szemben az orvos működésének fontosságával arányban. Örömmel üdvözlő a nagy számban megjelent tagokat, lelkes működésre buzdítja a fiókszövetségeket s a kongresszust megnyitja. (Éljenzés.)

Most Bulyovszky polgármester Nagyvárad város nevében, Kowrád Márk, a nagyváradai orvosok és Tomm Béla a biharmegyei fiókszövetség nevében üdvözlő a kongresszust. Kornstein Lajos üdvözlő szavai után Jendrassik Ernő tanár előterjesztette főtitkári jelentését, amelynek főbb adatai a következők:

Az országos szövetségnek jelenleg 3159 tagja van. A múlt évi kongresszus megválasztotta a nyugalmidij intézményét előkészítő bizottságot, mely azóta a tervezetet elkészítette. Bizottságot küldtek ki mindazon serelemek egybeállítására, azoknak orvoslását az orvosi kar a kormánytól és a törvényhozástól várja. E serelemek közt legfőbb az orvosok nyomorúságos keresetviszonya, amely mellett nem képzelhető az a haladás a tudományban, nem képzelhető igazi munkaképzés. Egy másik kiküldött bizottság az orvosi rendtartás és fegyelmi szabályzatot dolgozta ki. Majd a fiókszövetségek működését esetenli a jelentés, s arra a következtetésre jut, hogy az orvosok impozans tömörülése a legszébb reményekre jogosít.

A jelentést, ugyintén dr. Hochhalt Károly pénztári számadatait tudomásul vették. Majd Grósz Emil előadta a biztosítási vizsgádják szabályozásának ügyét és a díjak felemelését célzó indítványt elfogadták.

Azután Jendrassik Ernő előterjesztette a nyugdíj-intézetet dolgozta, amely a résztvevő tagoknak rok-

kantság vagy öregségükre nyugalom-díjat biztosít s az elhunyt tagok árvaik ellátásáról is gondoskodik. Mátvai esztergomi főorvos az egybegyűlteket lelkes éljenzése közt tudatta, hogy a hercegprímás a nyugdíjintézet alapító tagjai közé lépett. A közgyűlés a főpapot táviratban üdvözlölte rokonszenves elhatározásáért.

Élénk vita fűződött a Flesch Nándor által előterjesztett emlékirathoz, amelyet elfogadtak azzal a határozattal, hogy a kormányon kívül az országgyűlés elé is fölterjesztik.

A memorandum emondja, hogy az orvos tudását, és megemléget az emberiség rendelkezésére bocsátja igen sokszor anélkül, hogy alaposan megszolgált jutalomban részesülne. Éppen ezért akarják most egyesült erővel kivívni jogaikat, mert ők megkövetelhetik, hogy állam és társadalom támogassa őket a harcban, melyen sokszor épp úgy ki vannak téve a halálos veszedelemnek, akár a katonák. Ma az orvos, ha megbetegszik, megrokkol, senki nem ápolja; ha meghal árvaíró, özvegyről senki nem gondoskodik. Nem követelnek ők se gazdagságot, de dicsőséget, csak a becsületet munka cümmerését, és annak lehetővé tételét, hogy embertársaik érdekében még többet tehessenek. Mert az orvosok sanjaryu helyzete sokat árt a közegészségnek is. A belügyminiszter 1897. évi jelentésében azt mondja, hogy 26,443 esetben elmulasztották a hét évnél fiatalabb gyermekek gyógyítását, s Szolnok-Doboka megyéről megkérzi, hogy 100,000 lakosa orvos nélkül van. Mi annak az oka? Az, hogy az orvosok jövedelmét, fizetése oly csekély, hogy mindig kevesebben lépnek e pályára. Ezért van az országban 167 községi kőr, melynek nincs orvosa! De esca-e az, amikor például Fejérmegyében 26 frt évi fizetésért két községben, Árvaiban 450 frt-ért 30 községben kell teljesítenie az orvosnak az egészségügyi szolgálatot és így tovább? Ha az illetékes körök nem segítenek a községi és körorvosok, az orvosi kar páriának baján, akkor tovább is sorra pusztítják a betegségek az ország népét, melyből az elhaltak négy százaléka nem részvesztül orvosi segítségben.

E nyomorúságos viszonyokon gyökeresen segíteni kell és e célból kéri a memorandum:

1. A közegészségi szolgálat államosítását s olyan rendezését, úgy a közegészségügynek hasznára váljék és az orvosok erkölcsi és anyagi érdekeit megvéd.
2. Az 1896-iki XVI. közegészségi törvény revízióját.
3. A kuruzslás meggátolását.
4. A kórházi ápolás rendezését.
5. Az 1891. XIX., az ipari és gyári alkalmazottak orvosi segítségéről szóló törvények revízióját.
6. A tiszti orvosi vizsga és
7. A törvényes orvosi vizsga eltörlését.
8. Az 1890. évi 99,000. számú belügyminiszteri rendelet módosítását.

Az emlékiratot elfogadták, megtoldva Jurkinyi Emil javaslatával, amelynek értelmében felírnak a kormányhoz, hogy a 167 betöltetlen körorvosi állás évi dotációját egészítse ki 1000 forintra.

Miután a jövő évi kongresszus helyéül Esztergom városát tüzték ki és köszönetet szavaztak Nagyvárad városának s mindazoknak, akiknek a kongresszus rendezésében részük volt, az egybegyűlt orvosok és vendégeik a Fekete Sasban terített asztalokhoz ültek. Schlauch püspök a banketten is résztvett s az orvosok ott is lelkes ovációkban részesítettek.

Erzsébet királyné emlékezete.

Budapest, szeptember 10.

Megindult szívvel, könybe lábatd szemekkel toltuk ma emlékeztünkbe az a borzalmas gyásznap, amelyen egy esztendővel ezelőtt egy elvett ember tőre kioltotta a legnemesebb asszony szívét. A templomokban e szomorú évfordulóra zúgtak a harangok és kegyeletes női kezek kereszték föl az ájtatos hívek ezreit, hogy adományaikkal megépíteni segítsék Erzsébet királyné magasatos szentegyházát.

A hivatalos lap vasárnapi száma az alábbi leületes cikket szenteli a megdicsőült királyné emlékének:

Dicsőült Erzsébet Császárné és Királyné Ö Felsége hirdelen, megrendítő módon történt haláinak első évfordulójára a fájdalomnak ismét nagy gyászátörává teszi országunkat, amely az Üdvözültben nemzetünknek évtizedeken át jótévő nemtőjét, földi védasszonyát veszítette el.

A lesújtó sorcsapás, amely Felségek Királynak és Uralkodó Hazunkat, valamint a magyar nemzetet a legmélyebb bánat gyászába ejtette s egyszersmind az egész művelt világot megdöbbenté, Magyarország lakosságának rajongó szeretettel hirdelen borította a legnyomozhatóbb keserbe, amelynek csüggesztő súlya alól a nemzet még föl sem ocsudhatott, midőn mély sebének sajtására azonnal abban az általános áldozatkész törekvésben keresett enyhületet, hogy az anyagszűvi Felséges Asszony áldott emlékezetét, nemes alakját és magasatos életét sokféleképpen örökítse meg, kegyelének alkotásaiban halaját és vesztességén érzett fájdalmat maradólag fejezze ki s azokat majdan toll, véső, ecset és építő eszközök segítségével, átadja az utóvilágnak,

mely ha nem is érezheti olyan közvetlenül, mint érezték a kortársak, a nagy szív termékenyítő melegének áldását, de szentelt örökség gyanánt veszi át és ápolja tovább a legjobb királyasszony dicsőséggel teljes emlékezetét.

Sok és sokféle emlékeztető viseli máris az Ő fényes nevét: nem csupán a női jótékonyaság kitüntetésére király urunk által fenkelt szívvel alapított Erzsébet-rend díszjelei; hanem országzerte az ő nevével díszlő jótékony intézetek, alapok, egyletek, városrészek, terek és utcák; emlékére mindenfelé ültetett élőfák, ligetek; köz- és magán-terekben arcképek, plasztikai ábrázatok; az irodalomban pedig áldással és éreynekkel teljes életéről írott könyvek és mondott beszédek. És az örökítés e kegyeleti munkája még esztendő-kön át fog tartani, hogy létrehozza székes-fővárosunkban a nemzeti önkéntes adakozás útján gyorsan nagymérvűvé vált alapból állítandó szobrászati emlékművet s majdan hitbuzgó gyűjtéssel az Örök imádsárról nevezendő templomot, melyre a gyászsemeny mai évfordulóján is a templomokban országzerte adakozás történik. És bizonyára nem fog elmaradni a közép az azon el nem enyésző halakifejezése sem, mely ajkáról ajkra szálló énekek, regében vagy közmondásban, élő szóval fogja magasztalni századokon át Erzsébet királynénkat, mint a jószág és népszereget királyasszonyi eszményképét, ahogy a néplelék mélyéből fakadt közszólás századok óta magasztal egy dicsőséges régi magyar uralkodót, mint az igazság királyi eszményképét.

Egy esztendeje mult, nem több, hogy Királynénk halandó hüvelyé az enyészetnek örök nyugodalmat adó öleiben porladoz: s képe már is úgy lebeg fölöttünk a magasban, mint legenda-szerű tünemény, melyet idők haladtával a szívek ajzata folyvást magasabbra fog emelni. Ez az ajtat nyer meg-megújuló kifejezést az emlékeztető szentelt templomi, intézeti, egyesületi ünnepeken, amint nyer a ma, szeptember hó 10-ik napján tartandó istentisztelet alkalmával és fog nyerni a gyászsemeny évfordulóját követő holnap gyászmiséken az ország minden részében.

A székesfővárosban a főgyászistentisztelet a Nagy-Boldogasszonyról elnevezett budavári koronázó templomban szeptember hó 11-ikén délelőtt 10 órakor lesz, hol az engesztelő szent miseáldozatot a főtisztelendő bibornok herceg-prímás ó főmagassága mutatja be nagy segédlettel, a m. kir. miniszterium, országgyűlés, közhivatalok, főbb intézetek, konzulegok stb. tagjainak jelenlétében.

A kegyelet e szomorú ünnepein minden szívet ugyanegy hó imádság fűz egybe, mely a Mindenható trónja elé szállva esd újra áldást a Dicsőültnek nyugvó hamvaira és tőlünk elköltözött s immár az örök-világosság fényében ragyogó lelkére!

Erzsébet királyné halálának évfordulója alkalmából a főváros összes templomaiban gyászistentiszteletet tartottak a mai napon, — kivéven a katolikus templomokat, ahol holnap, hétfőn tartják meg a királyné emlékére rendezett istentiszteleteket.

A Deák-téri ágostai evangélikus templomban ma délelőtt 10 órakor volt a német istentisztelet, amelyet Broschko Adolf segédlelkész, 11 órakor az ágostai hitvallású iskolai növendékeknek Horváth Sándor lelkész mondott nagyszabású emlékbeszédet a királynéről.

A Kálvin-téri református templomban Szász Károly püspök emlékeztet meg költői szárnyalású beszédében a királynéről.

A Kerepesi-úti evangélikus templomban Bachát Dániel főesperes-lelkész tartotta a szent beszédet. Az ezt követő egyházi imában a királyné lelküdvéért fohászokodott.

A Dohány-utcai izraelita templomban dr. Kohn Sámuel főrabbi mondott szép beszédet nagy hallgatóság előtt. A templom bejárata, valamint az oltár gyászleppel volt bevonva.

Bécs, szeptember 10.

Erzsébet királyné halálának évforduló napját az egész országban csendes gyászban ünnepelték meg. A kapucinusok sirboltjának azt a fülkáját, amelyben a koporsó van, virágerdő borítja. Reggel hét órakor ő felsége Gizella hercegné és Konrád bajor herceg kíséretében megjelent a sirboltban és csendesen imádkozott. Gizella hercegné koszorút tett a koporsóra. A délelőtti folyamán megjelent Mária Terézia főhercegnő, Ferenc Ferdinánd és Lajos Viktor főhercegek és az uralkodóház más tagjai virágot tettek le és imát mondtak el a koporsó mellett. Az uralkodóház távollevő tagjai koszorút tettek a koporsóra. Délután az udvari templomban gyászistentisztelet volt.

Pápa, szeptember 10.

József főherceg megszakítva pápai tartózkodását, ma délután boldogult királynéknak lelküdvéért tartandó rekviemre minden kíséret nélkül Bécsbe utazott, honnan holnap este tér vissza Páparra.

KÜLFÖLD.

Az ítélet után.

Budapest, szeptember 10.

Az érző emberiség megdöbbenése támad a rennesi hadbíróóság képmutató ítéletére és minden ajakra feltolul a kérdés, mi lesz most már a sorsa a szerencsétlen elítéltnak, aki hiába kereste becsületét egy új hadbíróóság előtt. Annyi feltétlen bizonyossággal állítható, hogy az Ördög-szigeten töltött öt évet beszámítják a kiszabott büntetésbe, sőt Párisban a kormányhoz közel álló körökben azt hiszik sokan, hogy Dreyfus már október 15-ikén visszanyeri szabadságát. Ezek arra alapítják véleményüket, hogy Dreyfus, mint magános rab volt öt évig az Ördög-szigeten, az egyes fogság pedig kétszeresen számít.

Ez a nézet természetesen sokat vesz aktualitásából az által, hogy a védők semmisségi panaszt jelentettek be a gyáva, vagy mondjuk kegyetlen ítélet ellen. Egyelőre azt sem tudni még, vajjon a semmitűszék egyesült tanácsai, vagy a katonai felülvizsgáló bíróság dönt-e el végképpen Dreyfus sorsát, amikor még mindig fennmarad az elnök megkegyelmezési joga. A párisi táviratok szerint Trarieux, Jaurès és a revizio többi lelkes harcosai folytatják tovább küzdelmüket és kétségtelenül nagy segítségükre lesz az egész rennesi tárgyalás és az a galád ítélet, amely enyhítő körülményeket talált egy katonatiszt hazaárulásában.

Ma a következő távirati jelentéseket kaptuk:

(Az ítélet szövege.)

A rennesi hadbíróóság ítélete, amely Dreyfust tíz évi fogsággal sújtja, így hangzik:

A mai napon, 1899. szeptember 9-ikén a 10. hadtest hadbíróága elé az elnök titkos ülésen a következő kérdést terjesztette: Vétkes-e Dreyfus Alfréd a vezérkarhoz beosztott 14. tüzérezredbeli százados abban, hogy 1894-ik évben egy külföldi hatalommal, vagy valamely ügynökével üzelmelet folytatott, vagy abban, hogy vele összebeszélte a végett, hogy azt Franciaország ellen való ellenségeskedésre, vagy háborúra buzdítsa, vagy hogy a bordereauban említett okiratok kiszolgáltatásával megadja hozzá az eszközöket.

Miután az egyes szavazatok a legalsó rangfokozattól kezdve és az egyenlő ranguaknál a szolgálat idejének sorrendjében összegyűjtettek és utóljára leadta az elnök is szavazatát, a hadbíróóság öt szóval kettő ellen kijelenti a kérdésre:

— Igen, a vádolt szótöbbséggel vétkesnek mondatik ki.

Enyhítő körülmények vannak, amelyek következtében és a kormánybiztos indítványára az elnök új kérdést terjeszt elő az említett alakban. A szavazás következtében a hadbíróóság az említett Dreyfust öt szóval kettő ellenében tíz évi egyszerű fogságra ítéli.

Rennes, szeptember 10.

Jaurès tegnap így nyilatkozott egy társaságban, amely az elítélés után Labori köré összegyűlt:

— Alávaló bitangok az ilyen bírák s mindenekelőtt eszelenek. Elszalasztották az egyetlen jó alkalmat a vezérkari banditák megmentésére. Meg fogják látni, ez ítéletnek borzasztó következményei lesznek. Megmutatta ez az ítélet, hogy a Hartmannok és Dueros nem állnak egyedül a hadseregben, mert két katonatiszt ellentállt a többi bírák rábeszélésének, pedig egy óránál tovább fardoztak azon, hogy ezt a két derék tisztet eltántorítsák meggyőződéseiktől.

Labori aztán elbeszélte, hogy Demanget az ítélet annyira megrendítette, hogy nem volt elég ereje Dreyfusszal tudatni az elítélés szomorú hírét.

— En siettem tehát be hozzá a szomszéd szobába, ahol Dreyfus egy padon a csendőrszázados mellett ült.

— Fájdalom, önt elítelték, — szólítottam meg könnyezve, — de hála istennek, nem megy többé vissza az Ördög-szigetre. Tíz évi fogságra ítélték.

— Jól van, felelt Dreyfus, megindultságában szinte keresve a szavakat, nem fogok süggedni, önt csak arra kérem, vigasztalja meg a feleségemet. Még tovább is beszélni akart, de zokogása elfojtotta szavát.

Később odajött Demange és szólanul megölelte és megcsókolta a szegény kapitányt, miközben hangosan felzokogott.

Páris, szeptember 10.

A Havas-ügynökség következő kommunikációja közli: Egy lap azt állítja, hogy a külügyminis-ter tegnap a rennesi hadítörvényszék elnökének Paléologue által átadta a német Reichsanzeiger előttevaló nap közölt kommunikát, melyet, mint az illető lap írja, a miniszter eszközölt volna. Ez az állítás teljesen valótlan.

Páris, szeptember 10.

Néhány lap szerint Merle és Beauvais bírák mások szerint Debréon és Beauvais szavaztak elítélés ellen.

Páris, szeptember 10.

Mornard ügyvéd egy újságíró előtt jelentette, hogy hire jár: hogy a hadítörvényszék kegyelmi kérvényt irt alá a végből, hogy Dreyfus ne vessék alá újból a lefokozásnak. A hadítörvényszék ítélete ugyanis Dreyfus lefokozását vonja maga után. Az Éclair a vezérkar sugalmazott lapja, azt állítja, hogy a hadítörvényszék többsége azért alkalmazta az enyhítő körülményeket, mert Esterházyt Dreyfus büntetésének tartja.

(A revizio.)

Rennes, szeptember 10.

Dreyfus jól töltötte az éjét és ma reggel aláírta a revizio-kérvényt.

Páris, szeptember 10.

Itteni körökben élénken tárgyalják a hadítörvényszék ítéletének következményeit. Főleg avval a kérdéssel foglalkoznak, vajjon Dreyfus felebbezését a semmitűszék elé terjesztik-e. Jelenleg a gázkörökben az a vélemény, hogy miután a semmitűszék utalta az ügyet a rennesi hadítörvényszék elé, arra is illetékes, hogy az elkövetett formabírák vagy a megbízás tullepése folytán beállott semmisség esetében döntsön. Ezért azt hiszik, hogy ily körülmények közt a felebbezést szükségképpen a semmitűszékhez és nem a reviziós bírósághoz kell felterjeszteni. A védők által feljegyzett semmisség okok egyike az, hogy egyes tanúk a törvény rendelkezései ellenére, melyek kifejezetten tiltják, hogy a tanuk okmányokat vagy jegyzeteket használjanak, vallomásaikat felolvasták. Az eddig elszenvedett büntetést illetőleg azt tartják, hogy azt az öt évet, melyet Dreyfus az Ördög-szigeten töltött, a büntetésbe valószínűleg be fogják számítani, mert hiszen a vizsgálati fogságot is be szokták számítani. Az ítélet értelmében Dreyfust egy várbá internálják, melyet a köztársaság elnöke fog kijelölni.

Waldek-Rousseau miniszterelnök ma vasárnap fogadja Demanget, aki informálni fogja őt a rennesi pörből folyó jogi kérdésekről.

(A hatás.)

Rennes, szeptember 9.

Az utcák, különösen azok, amelyek a postaközelemben vannak, este igen élénkek voltak. A legfontosabb pontokon felállított csapatokat további intézkedésig meghagyták helyükön. A Place de la République-on és a Place de la Marine-on az egybegyűlt csoportokat a csendőrök szétoszlatták. A lakosság a helyi lapok szerkesztőszékei körül tolong, hogy minél előbb megkapja a lapokat. Komolyabb incidenst nem jelentenek. Egy kávéházban néhányan a hadsereget éltették, mire a kávéházat kiürítették és e közben a rendőrség néhány embert magával vitt.

Páris, szeptember 10.

A város rendes vasárnapi képét nyújtja. Mindenütt nyugalom van. A boulevardokon sokan sétálnak. Négy óra felé esni kezdett.

A Chabrol-utcában is minden csöndes. A rendőrség orvoságot juttatott négy bezárkózottnak, akik az esővíz ivása következtében dizentériában megbetegedtek.

Éjjel a Libre Parole szerkesztősége előtt nagy tömeg gyűlt egybe, mely a hadsereget éltette és a Marseillaisét énekelte. Erős rendőrsztály vonult ki a nyugalom helyreállítására. Lyonnban a Ligue des droits de l'homme tiltakozó gyűlésének végén 20 embert letartóztattak, mert a rendőrség felszólítására nem oszlottak szét.

Páris, szeptember 10.

A revizionista lapok élénken tiltakoznak Dreyfus elítélésére. Azt mondják, hogy a bírák avval

vezérkart akarták megvédelmezni. A harc a katonai és a polgári igazságszolgáltatás közt folytatódni fog. — *Cornely* kijelenti a *Figaró*-ban, hogy ő meghajol az ítélet előtt, de nem érti az enyhítő körülményeket. Azt hiszik, hogy az ítéletet a semmitőszékhez kell felterjeszteni. — *Jaurès* azt mondja: Bátorsgát és energia — biztos győzelem. — *Yves Guyot* a *Siedle*-ben így ír: Az az öt tiszt, kik Dreyfust bűnösnek ítélték, oly ítéletet hozott, mely maradvány példája lesz a gyávaságnak és a képmutatásnak. Ezek a tisztok a legvilágosabban meggyőződtek Dreyfus ártatlanságáról, de mégis elítélték őt, hogy megmentsék a tábornokokat ama bűntettek következményeitől, melyeket azok öt év óta felhalmoztak. Az egész civilizált világban a felháborodás és a megvetés vihára fog kitörni. A külföldön azt fogják kérdezni, mi lett Franciaországból, hogy ott ilyen aljasságokat lehet elkövetni. *Clémenceau* kijelenti az *Aurore*-ban, hogy az ítélet képmutatása különösen a büntetés kiszabásánál lép előtérbe, mely által a kormánynak lehetővé akarták tenni, hogy Dreyfust, aki már öt évi deportációt elszenvedett, a törvény alapján kegyelem útján szabadon bocsássa.

Az *antirevizionista* lapok az ítéletben Franciaország diadalát látják egy kotéria igazgatása felett. A *Petit Journal* azt írja, hogy az 1894-iki ítéletet fényesen megerősítették. A *Petit Parisien* szerint az ítéletet a törvényes igazságnak és a szomorú ügy befejezésének kell tekinteni.

Paris, szeptember 10.

A *Havas-ügynökség* jelenti: *Waldeck-Rousseau* miniszterelnök az est folyamán számos táviratot kapott, melyben a kormányt a védelem politikájához való ragaszkodásra buzdítják. Este a belügyminiszteriumhoz távirati jelentések érkeztek a prefektusoktól, hogy a vidéken sem tüntetés, sem más nevezetesebb dolog nem fordult elő.

Marseille, szeptember 10.

Bouche de Rhone megye szocialista kongresszusa ma délelőtt egybegyűlt és oly napirendet fogadott el, mely a *rennesi* haditörvényszék ítéletét rendkívül heves kifejezésekben kritizálja.

Belfort, szeptember 10.

Tegnap este itt a katonai takarodó alatt tüntetés volt, miközben *Éljen a hadsereg!* és *Le a zsidókkal* kiáltások hallatszóttak. A takarodó után vagy száz ember *Dreyfus* Jaques, az elítélt fivérének háza elé vonult és kövekkel összetörte a ház üvegtetejét és majdnem az összes ablakokat. A csendőrség szétszórta a tüntetőket és több embert letartóztatott.

(Uj küzdelem.)

Rennes, szeptember 10.

Trarieux szenátor kezdeményezésére ma egy levelet küldtek *Dreyfus*-nak, amelyben ügyének lelkes barátjai részvétüket fejezik ki a szerencsétlen elítélt iránt. A levél aláírói közt ilyen nagy nevek is vannak: *Trarieux*, *Jaures*, *Pozzi* (a híres sebész), *Giry*, *Viviani*, *dr. Reclus*, azonkívül sok író, művész és tanár neve. A levél így hangzik:

Dreyfus kapitánynak. A Rennesben, 1899. szeptember 9-ikén jelenlevő alulírottak, akik végighallgatták a hadbírósg tárgyalását, most sokkal inkább mint valaha megfigyelnek győződve az ön ártatlanságáról és kifejezik ön előtt azt a mély fájdalmukat, amelyet az ön újabb elítélése okoz nekik. Birái közül ketten, két bátor katonatiszt, igazat adtak az ön védőinek, a többiek elárulták lelkiismeretük furdalását, a midőn enyhítő körülményeket érvényesítettek oly büntény számára, amely enyhítő körülményeket nem ismer. Ne féljen, nem hagyjuk önt cserben. Megfogadjuk, hogy hívek maradunk az igazság és jog ügyéhez. (Következnek az aláírások.)

(A megbántott németek.)

Berlin, szeptember 10.

A *Reichsanzeiger* ünnepélyes kijelentése után, nem tudnak itt szabadulni attól az érzéstől, hogy a *rennesi* hadbírósg nyíltan semmibe sem veszi Németország lojalás bizonyítékát és tüntetően visszautasította az igazságot, talán azért, mert Németországból származik. A közönségben ezért kétszeresen kínos benyomást kelt a *rennesi* hadbírósg eljárása. Hivatalos körökben bizonyára épp oly nagy a megbotránkozás, de azért azok meg fogják őrizni eddigi nyugodtságukat és józanágukat, ama gyalázatos magyarázatok ellenére is, amelyeket a párisi nacionalista sajtó a német hivatalos lap közleményéhez fűz. Itt megvetéssel fordulnak el az ily kifakadásoktól. De azért mégis sokat mernek *Eszterházy* nacionalista barátai és szövetségesei. Vannak itt írók *Eszterházy* kezéből, *Dreyfus* elítélése után jutottak ide, kísérve a azokat a katonai információkat, amelyeket *Eszterházy* Németország ügynökeinek szállított. Ezeknek

az okiratoknak közlése megsemmisítő hatással lehetne a vezérkari pártra, amely még ma is, sőt ma inkább, mint valaha, *Eszterházy*val azonosítja magát. Egyébként úgy se árthat már nekik semmi.

A szerb összeesküvők pöre.

Belgrad, szeptember 10.

A rögtönítélő bíróság mai tárgyalásának kezdetén az elnök panaszkodott, hogy egy laptudósító azt írta, hogy nincs minden vádlottnak védője. Az elnök kéri a tudósítót, írjanak tárgyilagosan a pür tárgyalásáról, mert ellenkező esetben képtelen volna kizárni őket a tárgyaló teremből.

Azután folytatták *Pasic*s nyilatkozatát. Az elnök felszólítja *Pasic*st, ne beszéljen olyan dolgokról, amelyekkel nem vádolják. *Pasic*s kijelenti, hogy *Nikolic*st a pétervári követségen ismerte meg, azonban nem volt vele összeköttetésben. Azon a hajón, amelyen *Pojarevacsot* elhagyta, látta őt, de nem beszélt vele. Semmit sem tud *Gyurics* főpápnak hozzá intézett leveléről, amelyet ez bizonyára egy izgatott pillanatában írt. Elítéltetésem 1893-ban, ugymond a vádlott, felkelés idezeit elő, amelyet akaratom ellenére szítottak. Ártatlanul ítélték el. Milán királynak örökké hálával tartoztam azért, hogy kegyelmet adott nekem. Azóta híven és becsületesen szolgáltam az államot. Mindig az volt a véleményem, hogy a dinasztia stabilitása Szerbia haladásának, sőt létének nélkülözhetetlen feltétele. Mindig az volt a meggyőződésem, hogy Szerbiának minden sikere az Obrenovicsok műve és csak a köztük és a nép között fennálló harmóniának tulajdonítható. A szerb hazafiak a trón köré akartak csoportosulni, amelynek akarata változatlan, míg a nemzet változó. Az a meggyőződésem, hogy a dinasztikus kérdés felvetése Szerbia kapuinak idegen államok részére való megnyitását jelenti.

Pajics tanu, aki *Pasic*s vádlottal *Pojarevacsba* volt internálva, azt vallja, hogy *Pasic*s ugy nyilatkozott előtte, hogy Milán király gátolta meg az ő megkegyelmezését és a halálát kívánja, éppen úgy, mint ő a királyt. *Pasic*s azt mondta neki, hogy a királyt és a jelenlegi kormányt meg kell buktatni és vissza kell hívni a *Karagyorgyevics*eket, akkor kisebb lesz az adó. A tanu, valamint a vádlóvélben említett más négy tanu antidinasztikus nyilatkozatokról beszél, amelyeket *Pasic*s a *Pojareváci* pályaudvaron és később *Belgradban* tett. *Pasic*s határozottan tagadja, hogy ő ilyen nyilatkozatot tett. A börtönőrök megerősítetik, hogy ő sohasem beszélt *Pajics*ossal és hogy mindezek a tanuvallomások valótlanak.

Más három tanu azt vallotta, hogy a merénylet előtt *Pasic*s ugy nyilatkozott:

— Milán király üldöz engem, meg fogom bosszulni magamat rajta. Nemsokára fontos esemény történik Szerbiában és a vén kutya nem lesz többé.

*Pasic*s hazugságnak jelenti ki a tanuk vallomását, ártatlanságát hangoztatja és azt mondja, hogy mindent, amivé lett, Milán király kegyelmének és jóakarátának köszönhet, még életét is, mert midőn 1893-ban halálra ítélték, Milán kegyelmezett meg neki. Ezért felséges pártfogójának élte fogytáig hálás és odaadó híve lesz.

A délutáni ülésen *Pasic*s után *Tausanovicsot* hallgatták ki. A házkutatás alkalmával kompromittáló okmányokat és kéziratokat találtak nála, melyekben az *Obrenovics-dinasztia*, alapítójától kezdve, hevesen támadják és gyalázzák és főleg Milán királyt fosztogatónak, kizsákmányolónak és a rossz uralkodó prototípusának mondják. *Tausanovics* elismeri ugyan, hogy ezeket ő írta, de ezek csak aforizmak és idézetek a *Ranke-féle* történelmi műből. *Tausanovicsot* továbbá *Knezo-vics* tanár, aki különben szintén a vádlottak közt van, azzal vádolja, hogy a belgrádi radikális nyomdában az összeesküvők összeüveteleket tartottak, melyeken *Protics* Stoján, *Nikolics* ezredesen és *Oca* Stanojicsen kívül *Tausanovics* is résztvett. Ezt elhatározták, hogy minden lehető megtesznek az *Obrenovics-dinasztia* eltűzésére és *Karagyorgyevics* trónraemelésére. *Tausanovicsot* szembesítik *Knezo-vics*ossal, mely alkalommal az utóbbi mindezt a szemébe mondja neki. *Tausanovics* azt mondja: *Knezo-vics* denuncians, hazug és mi több, felbőrelt egyén, hogy ártatlanokat szerencsétlenségbe sodorhassanak.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Augusztus 31-én új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

HIREK.

Budapest, szeptember 10.

— **Személyi hír.** *Radisics* Jenő, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum igazgatója szabad-ságra utazott. A múzeum ügyeit addig *Mihalik* József helyettes igazgató látja el.

— **Miniszteri kihallgatás.** Dr. *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter folyó hó 14-én csütörtökön délelőtt 10 órakor kihallgatást tart.

— **Emlékkák.** Egy hatalmas aranyu díszes könyvben rengeteg községnév és a számoknak végtelen sora számol be a magyar kegyelettel, amely ugy nyilvánult a magyarok elhunyt Nagyasszonyának emléke iránt, hogy fákat ültettek, ligeteket, erdőket teremtettek. Lombokat, amelyeknek a zöldje a jövővő generációt arra emlékeztette, hogy a királyné kedvelte, nagyon szerette a ligeteket csöndjét, az erdők magányát. *Daranyi* Ignác miniszter lelkéből fakadt ez a kegyeletteljes és nemes gondolat, az ő rendelethez nyomán közel tíz hónap alatt három millió cserje és bokor vert gyökeret a magyar földben. A nép lelkének egyszerű, nemes és impozáns megnyilatkozása ez a hatalmas szám. A miniszter most beszámolt ad. Az országnak egyetlen vidéke sem maradt jeltelen; a fák ezrei hirdetik szerete az országban a Nagyasszony emlékének a halhatatlanságát. A rendelet kelte, a múlt év november 19-ike óta 1,503,842 tülévelű fát, 1,230,470 lombosfát, 139,959 gyümölcsfát és 120,142 cserjét ültettek. Ebben a számban azonban facsoportok és ligetek csak egyetlen számmal szerepelnek. Egyes helyekről a miniszter hiányos értesítéseket kapott, tehát a három milliót meghaladja az ültetett fák száma. Az emlékkönyv díszkiadását az egyes nagyobb ültetvényeket ábrázoló százkét kitünő vízfestmény egészíti ki. A díszes munkát a miniszter a mai évforduló alkalmából ő felségének felterjesztette. Megküldi különben mindazoknak, akik *Erzsébet*-fákat ültettek. *Daranyi* miniszter kegyelettel telt gondolatának nagy eredmény járt a nyomában. Ezt meglepéssel konstatahatja ő maga és mi is elismeréssel veszünk arról tudomást.

— **A párisi világiállítás ellen.** *Dreyfus* elítélésének következményei kezdenek már mutatkozni nemcsak a külföldön, hanem nálunk is. Alig érkezett meg az elítélés híre, azonnal mozgalom indult meg Magyarországon is az iránt, hogy a jövő esztendőben tartandó párisi világiállítást bojkottálják a magyar kiállítók is. Máris több kiállító vonta vissza bejelentését, azzal a megokolással, hogy a *Franciaországban* uralkodó zavaros viszonyok veszélyeztetik a kiállított tárgyakat. Különösen sokan vonták vissza bejelentéseiket azok közül, akik nagyrészt egyházi, vagy családi műkinésiket akarták kiállítani *A esztergomi székeskáptalan* — mint egyik könyvatos jelenti — szintén visszavonta a kiállításra tett bejelentését, mert több milliót érő műkinésit nem hajlandó kitenni az esetleges elveszésnek. A rendezőség mindenképpen igyekszik kapacitálni a káptalant, hogy engedje át a remek műtárgyakat, de a káptalan csak azt az engedélyt tette, hogy legfeljebb csak a műre-meket fényképeit engedi át a kiállítás számára.

— **A vértanuk emléke.** Az 1849-ben Budapesten kivégzett vértanuk halálának félszázados évfordulóját a főváros polgársága méltó módon üli meg. Az előkészítő bizottság e tárgyban e hónap 12-ikén, kedden este 8 órakor az Irányi utca 17. sz. a levő helyiségben a *Sasok házában* ülést tart, melyre a polgárságot is meghívja.

— **Főgimnázium Zentán.** Kedvelt terve a magyar kultúra ez időszakban való legfőbb örök, *Wlassics* Gyulának, hogy az ország összes csonka gimnáziumait megkiszítse. Nemes buzgalommal fogott e terv megvalósításához s ma már egész serege a vidéki városoknak díszkedhetik főgimnáziummal, ahol még nemrégiben is a csonka középiskola szaporította a proletariátust. Buzgó munkatársra e téren a miniszternek *Hómann* Ottó min. tan., aki mindenkor nagy előzékenységgel támogatja törekvéseikben a hozzá forduló vidéki városokat. *Zentáról* írja tudósítónk, hogy ott a miniszter engedélyével tegnap nyitották meg a gimnázium hetedik osztályát s a jövő évre már nyolc osztályu lesz az intézet. A város közgyűlése még június hóban egyhangulag megszavazta a két legelső osztály föllállításának költségeit, de a megye törvényhatósági bizottsága csak augusztus havi közgyűlésén hagyta jóvá a határozatot. A miniszter tehát az iskoláév kezdetére való tekintettel táviratilag utasította a szegedi tankerületi főigazgatót, hogy a hetedik osztály megnyitásához hozzájárul s a nyilvánossági jogot megadja. Nagy örömet keltett a távirat híre a városban és mindenfelé elismeréssel adóznak dr. *Buday* Dezso polgármesternek és *Szűcs* Lajos főgimnáziumi igazgatónak, akik nemes buzgalommal és kitartással dűlőre vitték a főgimnázium ügyét.

— **Abcug Mercier.** Egy sereg fiatal ember vonult ma végig az Andrásy-uton és kiabálta torka-szakadtából:

— **Abcug Mercier! Éljen Dreyfus!** Egyetemi hallgatók voltak jórészt, akik valami kiáltvány-felében hívták fel egymást még délelőtt, hogy „tüntessenek Franciaország ellen”. A francia főkonzul elé igyekezett a hevesvérű csapat, amely a rennesi ítéleten való felháborodását akarta így demonstrálni. A főkonzul lakása előtt egy csomó rendőr őrizte a francia-magyar barátságot és ifjaink a rendőrök láttára okosabban gondoltak és szép csöndesen elszéledtek. Ugy mondják, hogy ezzel be is fejezte akcióját a „tüntető” rendező bizottsága. Reméljük, hogy ugy is lesz. Szép és fölemelő, hogy az ország főiskolái ifjúsága együtt érez századunk nagy eszméinek bajnokaival, de mire való bár tiszta forrásból eredő felbuzdulását az utétra vinni. Nem tartozunk azok közé, akik az egyetemi polgárság elül ridegen elzárják a lelkesült véleménynyilvánítás szabadságát, de mindenek fölött komolyságot várunk tőle, hisz a multban mindenkor józan gondolkodásának, érett jellemének adta tanujelét. Mai tömeges sétájuk igazán komikus volt, hogy miért — felesleges egyetemi ifjaknak magyarizgatni.

— **Dohánycempészek bosszúja.** Boga Miklóst, a novibazári szandzsák császári-ottomán dohánycsempészeknek igazgatóját, aki a szeb határon elharpózott dohánycempészeket nagyban üldözte, a minap Nova városban, ahova hivatalos vizsgálat végett érkezett, agyonverték. Boga Miklós, aki macedóniai születésű görög ember, nagyon népszerű volt a novibazári szandzsákban s a plevyei osztrák és magyar helyőrség tisztjei is tisztelték, szerették. A gyilkosokat keresik, de valószínű, hogy átmenekültek a határon.

— **Veszedelmes pisztolypárbaj.** Sulyos kimenetelű pisztolypárbaj volt ma délelőtt 11 órakor a cinkotai erdőben. Ormai Jenő tanár és Bukovszky Géza józags álltak egymással szemben. Háromszori golyóváltás és nemtalálás esetén kardal való verekedés a végkimerülésig volt a feltevel. A karpárbaj azonban nem vált szükségessé, mert Bukovszky egy jól talált lövéssel ellenfelének jobb tüdejét állította. A szerencsétlen tanár életbenmaradásához kevés a remény. A párbaj oka kávéházi összeszólalkozás volt, mely alkalommal Bukovszky areulítotté ellenfelét.

— **Merénylő csendőr.** A sopronmegyei Ujfaluban kettős gyilkossági kísérlet történt a minap. Huck odavaló jómodu vendéglőst és feleségét csütörtökről péntekre virradó éjjel orozva megtámadták. Huck aludt az ágyában, amikor egy, a koponyájára mért csapás felébrosztette. Kiáltására a felesége besietett, de a támadó baltájával őt is elnemitotta. Huck vendéglős, aki erős ember, sulyos sebei dacára is rávetette magát támadójára, aki erre borotvát vett elő a zsebéből és azzal is sulyos sebeket ejtett a korcsmáron és nejn. A nagy zajra összeszaladt a szomszédság, de a merénylőt nem foghatták el, mert az éj leple alatt elmenekült. Ugyanebben az időben ment a községen át egy csendőrös, amely a baltát, borotvát és egy otthagyt csendőrsapkát — lefoglalt. A gyanu rögtön a savanyukuti csendőrség egy legényére irányult, kit kedvesének lakásán tegnap éjjel meg is találtak. A csendőr — Molnár János — mindent bevalott.

— **A gyermekvédelmi kiállítás.** A gyermekvédelmi kiállítást tegnap megtekintette Hegedűs Sándorné, a kereskedelmi miniszter felesége, akit dr. Kovács Gyula kiállítási bizottsági elnök kalauzolt. A kegyelmes asszony előnyösen nyilatkozott a kiállítás szépsége felől. A kiállítást a sajtó képviselőinek e hó 12-én délután 1/4 óra körül mutatják be. Az ünnepek megnyitása e hó 13-án déli 12 órakor lesz a következő programmal: 1. Dr. Kovács Gyula kir. tanácsos, a kiállítási bizottság elnöke üdvözlő a védnököt és felkéri a kiállítás megnyitására. 2. A védnök válasza; 3. a kiállítás megtekintése; 4. A budapesti vakok intézetének növendékeiből alakított dalárda éneke.

— **Tüzoltó-ünnep.** A jövő vasárnap délután 3 órakor az úpesti tűzoltók nagy gyakorlatot tartanak a Wolfner-féle gyár udvarán. Újpesten tudvalevőleg nincsenek hivatásos tűzoltók s a gyár alkalmazottjaiból áll a 40 főnyi személyzet. A tűzoltók azért rendezik az ünnepet, hogy előhaladásukat bemutassák.

— **Költőzködő tűzörség.** Az V-ik kerületi tűzörség a jövő héten költőzködik a Károlykaszárnyában volt ideiglenes helyiségéből a Honvéd és Szalay-utak sarkán épült előjárásági palotában lévő új otthonába. Az V. ker. tűzoltóság tudvalevőleg az új épületben volt s ennek lebontása után kapott ideiglenesen helyet a kaszárnyában. Ezzel most minden kerületi tűzörség modern otthonában van. Kívételt képez a belváros és a VII. kerület, ahol a tűzoltóknak nincsen örségük, de eddig sem volt.

— **Vasárnapi krónika.** Eszesszky Antal gyári munkás vasárnap este Újpesten a József-utca 11. szám alatt levő lakásán összeszólalkozott József nevű fivérével. A szóváltásnak az lett a vége, hogy Eszesszky Antal zsebkésével fivérének nyakát szurta. A mentők a szerencsétlent a gróf Károlyi-kórházba vitték. A késelő testvért a rendőrség letartóztatta. — A szölv-

utcai Kemény-féle korcsmában Styik István 29 éves napszágos mulatózás közben hajbakapott Krizsnicki Márton napszágossal. Veszekedés közben kimentek az utcára, ahol Krizsnicki társát összeszurkálta. A sebesültet a mentők a Rókus-kórházba vitték. A késelő napszágost a rendőrség letartóztatta.

— **A franciaországi eseményekről a Telefon Hirmondó** — távirati értesülések alapján — naponta többször közöl részletes tudósítást.

(x) **Katonazenés és cigányzene a Hirmondóban.** Holnap (hétfőn) este 8 óratól 11 óráig felváltva katonazenét és cigányzenét közvetít hallgatói szórakoztatására a Telefon Hirmondó.

SZÍNHÁZ, ZENE.

— **Maeterlinck új drámái.** Maeterlinck, a neves szimbolista belga író két háromfelvonásos drámát írt, amelyekhez zenét is írnak. A darabok címe: *Beatrice nővér és Ariadne és Kékszakál.* A szimbolista darabokhoz Dukus Pál írja a zenét, aki *L'Apprenti Sorcier* című dalművével tette nevét ismertté.

— **Vidéki színeszet.** A kolozsvári Nemzeti Színház személyzete, — mely már csak folyó hó 28-ig játézik Nagyváradon — e héten mutatta be a saisonban utolsó újdonságait. Csütörtökön Makai Emil két bájós apróságának *A királynő apródjának és a Robinsonnak* volt premier előadása s ugyanakkor került színre Szathmáry Zoltán nagyváradi lapszerkesztő *Megtorlás* című, a kolozsvári Nemzeti Színház számára írt egyfelvonásos dramolettelje. A harmas premiere zsufozásig megtelt a színház s a közönség viharos tapsok közt hívta a szerzőket, kik közül csak Szathmáry jelent meg, aki zajos ovációban részesült s koszorút is kapott. A harmas bemutató előadáson művészt nyujtolt Fái Szeréna s nagyon tetszettek *Nyárak, Vendéi, Vásárhelyi Vilma, Tompa, Vágó és Bihar.* Pénteken került színre az utolsó operette-újdonság *A unatkozó király, Székely Irénnel*, a társulat jeles koloratur primadonnájával.

— **Külföldi színházak.** *Strindberg*, a hírneves svéd drámaíró, két új darabot írt. Az egyiknek *Wasa Gusztáv*, a másiknak *XIV. Erik* a címe. Az előbbi októberben, az utóbbi februárban fog Stockholmban színre kerülni. — *Halbe Miksa*, az *Ifjúság* szerzőjének, az *eszeréves ország* című új darabja a berlini udvari színházban fog bemutatásra kerülni.

— **Ös-Budavárában** holnap hétfőn a rendes fényes műsoron kívül esti 9 órakor nagyszerű versenybirkózás lesz Pieri Antonio s Salamonszky-cirkuszban végzett birkózásai után ismert görög bajnok és Osman-Cara, a szultán első versenybirkózója között, kik három mérkőzésben az igazgatóság által kitűzött 1000 frankos díjért fognak versenyezni. Esti 1/2 8 órakor és 1/2 10 órakor ingyen páholy és zártsécs kizszoáltatása mellett előadják *A tanfelügyelő* és *Megyünk a mamához* című bohózatot. Esti 10 órakor a szokott fényes variété előadást tartják.

Nyiltér.

Egyévi önkéntesek

lelegelőnsabban és legelőcsőbb egyenruhával felszereltetnek

Tiller Mór és Társa

cégnél

Budapesten, Károlylaktanya.

osztrák császári és magyar királyi, görög királyi, szeb királyi, román királyi és perza császári udvari egyenruha-szállítók, 6 cs. és kir. fensége József főherceg, 6 kir. fensége György görög trónörökös, 5 kir. fensége luxemburgi nagyherceg udvari egyenruha-szállítók. **Sorozóköte.** Iesek hivatkozással e lapra, ingyen és bérmentve kapnak oly árjegyzéket, mely az egyévi önkéntes jog elnyerésére vonatkozó védőrvényi kkeket, **utalásokat** és **folymodvány-mintákat** tartalmazza.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

SPORT.

— **A magyar testgyakorlók köre** a rendszeres tornazást a Barossy-utcai állami gimnázium tornacsarnokában megkezdte. A tornaórákat kedden, csütörtökön és szombaton este tartják 7—9 óráig. Ugyanez időben jelentkezhetnek új tagok is felvételeire.

— **Alag.** Ha még lenne néhány versenynap Alagon, talán megérnők, hogy szép feleide futának a díjakért s a különvonatok is nagyobb számban közlekednének, mint eddig. Mert ma már olyan képe volt Alagnak, mint legjobb időben; sok volt a közönség, szépek a versenyek s a tribünökre is visszaköltözött az a jó hangulat, amely megkülönböztette a nagy versenypályáknak a kedélyes uralospályáktól. Sportszempontból különben ma sem volt semmi szenzáció; Geiszt Gáspár megnyerte az ő mindennapi két versenyét, győzött néhány favorit, egy-két outsider s a publikum végül megelégedetten tért vissza a különvonatokon Budapestre. Kedves jelenet beszélt el a forintos hely nézői, mely a publikum és Kroutzbruck főhadnagy közt játszódtott le az utolsó verseny előtt.

Kroutzbruck főhadnagy, amikor May bevel előttük a próbagalopp után elhaladt, hangosan azt mondta: „Csak az én lovamra kell fogadni.” A közönség meg is fogadta a tanácsot, s Kroutzbruck főhadnagyot, a mikor mint győztes haladt el a célnál, mindent elfelejtve, ami a minap történt, lelkesen mgjenezte. A versenyekről a részletes tudósítás a következők:

I. **Eladók handicapje.** Díj 1000 korona. Távolság 1600 méter. Gr. Eszterházy Galambomja (Gömör) első, gr. Pejacevich J. Apollóniaja (gr. Pejacevich) második, Miklós száz. Aszfaltbetyárja (tulajdonos) harmadik. Futottak még: Passable, Clou, Delnő. — Itélet: Biztosan félhosszszal első, három hosszszal harmadik. Győztest megvette 2500 koronáért Jankovich Gyula. Totalizátor: 5 : 16. Helyrefogadások: I. 25 : 38. II. 25 : 43.

II. **Conjuror akadályverseny.** Díj 3000 korona. Távolság 4000 m. Geiszt G. Somlója (Fros) első, Geiszt G. Presidentje (Csompora) második, gróf Pejacevich A. Ohója (Rosak) harmadik. Futott még Coronet. Birói itélet: Husz hosszszal első, fél hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 7. Helyrefogadások: Elsőre nem volt tét, másodikra 25 : 38.

III. **Táplógyöngye gátverseny.** Díj 1800 korona. Távolság 2400 méter. Mr. George Paul Foszlanja (Miklós) első, Geiszt G. Reménye (Kroutzbruck) második. — Küzdelem után félhosszszal első. Totalizátor: 5 : 14.

IV. **Három éves nyeretlenek gátversenye.** Díj 1500 korona. Távolság 2400 méter. Blaskovich Elemér Erélye (Kordács) első, gróf Schönborn F. Angelina Cisnerosa (Bohrn) második, Geiszt G. Rézesse (Csompora) harmadik, azután Plaisirchen. — Itélet: Küzdelem után nyakhosszszal első, 3 hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 15. Helyrefogadások: I. 25 : 61. II. 25 : 76.

V. **Kétévesek eladóversenye.** Díj 1200 korona. Távolság 1600 méter. Gróf Andrásy Tivadar Bohémeje (Kordács) első, Mr. Wood Násznagyja (Korvtykó) második, Blaskovich Elemér Borostanya (Kölling) harmadik. Futottak még: Des Grioux, Lady Kildare, Cleopatra, Mirzl. Itélet: Küzdelem után nyakhosszszal első, nyakhosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 33. Helyrefogadások: I. 25 : 53. II. 25 : 46. III. 25 : 48. Győztest megvette Geiszt G. 1300 koronáért.

VI. **Úztorás handicap.** Díj 1200 korona. Távolság 2000 méter. Geiszt G. May beje (Kroutzbruck) első, Fleischmann főh. Luciferje (Krause) második, Mr. George Paul Mesébe valója (Miklós) harmadik. Futott még: Duty. Itélet: Igen könnyen 2 1/2 hosszszal első, 2 hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 11. Helyrefogadások: I. 25 : 36. II. 25 : 58.

— **Bécsi löversenyek.** Az egész őszi meeting legszebb versenye volt eddig a ma elődött nagy freudenauai handicap, amelyben jó lovak futottak elejétől végig szép versenyt, a cél előtt pedig izgalmas finisht. A verseny hőse Dalfly lett, amelyről megirtuk, hogy a legkitartóbb ló, ellone csupán az szólott hogy utolsó futásai nagyon közepesek voltak. *Napfény és Komámasszony*, a két klasszis ló, második és harmadik helyre érkezett, negyedik pedig a parányi terhű *Casque*, egész tömeg vert ló előtt. *Dalfly*, mint *Léderer* lovak minden lova, amely fut, egyike volt a startnál az első favoritoknak, innen van, hogy alig ötszörös pénzt fizetett rá a totalizátor. Érdekes volt még az őszi kancadíj, melyet mivelhogy *Kisasszony* nem futott, istállótársa *Szeszély* nyert meg, az outsider *Menyecske* pedig második lett *Jablanica* előtt; *Timár* próbálkozása a gátversenyben még ennél is nagyobb érdeklődést keltett, a szeszélyeslóról azonban kiderült, hogy gátlónak sem ér sokat. Az érdekes versenynapról a következő tudósítás számol:

I. **Kétévesek eladóversenye.** Díj 2000 korona. Távolság 1200 méter. Báró Königswarter H. pm. Philister (Healy) első, Egyedi Lajos Quota (Rumbold) második, Péchy A. Garcia (Poole) harmadik, aztán Karmoster, Remedur, Charmer, Mumus, In vino veritas. Itélet: 4 hosszszal könnyen első, 1/2 hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 75. Helyrefogadások: I. 25 : 73. II. 25 : 40. III. 25 : 46.

II. **Őszi kancadíj.** Díj 5000 korona. Távolság 2000 méter. Gróf Forgách I. 36. stpk. Szeszély (Cleminson) első. Gróf Henckel A. Menyecskeje (Chaloner) második. Báró Harkányi I. Jablanica-ja (Wilton) harmadik. Azután: Neni, Féerie. Itélet: Küzdelem után félhosszszal első, két és fél hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 11. Helyrefogadások: I. 25 : 35. II. 25 : 155.

III. **Kétévesek Handicapja.** Díj 2000 korona. Távolság 1000 méter. Péchy A. Davensbergje (Sharpe) első, Dreher A. Gufanktja (Smith) második, Dreher A. Haricotja (S. Bulzard) harmadik. Azután Trifela, Rézkakas, Goldenlook, Alençon. Könnyen 5 hosszszal első, 6 hosszszal harmadik. Totalizátor: 5 : 21. Helyrefogadások: I. 25 : 41. II. 25 : 40. III. 25 : 65.

IV. **Nagy freudenauai handicap.** Díj: 15.000 korona. Távolság: 3200 méter. Lederer S. lovag Dalflyja (Gilchrist) első, Blaskovich Ernő Napfényje (Rumbold) második, báró Königswarter H. Komámasszonyja (Adams) harmadik, Casque (Wilton) negyedik, azután Sehrmögliche, Rose of Kildare, Highest time, Longchamps, L'Éclairer, Virginie, Dráva, Kamukhero. Itélet: Küzdelem után egy és fél hosszszal első, fél hosszszal harmadik, egy hosszszal negyedik. Totalizátor: 5 : 24. Helyrefogadások: I. 25 : 40. II. 25 : 60. III. 25 : 46.

V. **Cadéverseny.** Díj 2000 korona. Távolság 1200 méter. Szemere M. Sobrtja (Cleminson) első, gróf Hunyady J. Waterlooja (Polle) második, Dreher

A. Tippu Toppja (Smith) harmadik. Futott még: Patrizierin. Itélet: Könyven egy hosszal első, hat hosszal harmadik. Totalizátor: 5: 14. Helyfoglalások: I. 25: 49, II. 25: 41.

VI. Handicap. Díj 2000 korona. Távoltság 1800 méter. Baró Üchritz Zs. Chryseleja (Poole) első, báró Harkányi J. Inländerje (Finan) második, gróf Hunyady J. Diomedje (Gilchrist) harmadik. Futottak még: Gonosz, Duna, Hängding, Remete, Vén dícsőség, Párta III., Tanagra, Scipió, Batavia. Itélet: Igen könnyen négy hosszal első, fél hosszal harmadik. Totalizátor: 5: 10. Helyfoglalások: I. 25: 35, II. 25: 125, III. 25: 68.

VII. Szeptemberi gátverseny. Díj 6000 korona, távoltság 2400 méter. Baró Üchritz Zs. Bambulája (Steybal) első, herceg Pálffy M. Albatrosja második, gróf Trauttmannsdorff L. Driftje (Slinn) harmadik. Futottak még: Timár, Cecilia, Trilby, Gondolat. Itélet: Biztosan 1/2 hosszal első, 1/2 hosszal harmadik. Totalizátor: 5: 19. Helyfoglalások: I. 25: 37, II. 25: 31, III. 25: 50.

TÁVIRATOK

A transvaali kérdés.

Pretória, szeptember 10. Smuts főügyész tegnap egy hírlapiról előtt kijelentette, hogy most, midőn Transvaal visszavonta az öt évi ott tartózkodás után kilátásba helyezett választói jogot, elesik az ezzel egybekötött intézkedés is, hogy a szuverenitást eltöröljék.

A pestis.

Oporto, szeptember 10. (Havas.) Három pestis-beteg, kiket a Pasteur-intézetből küldött szerummal kezeltek, a teljes gyógyulás útján van.

Napirend.

Napló. Hétfő, szeptember 11. — Római katolikus: Jácint vt. — Protestáns: Teodóra. — Görög-orosz: (augusztus 30.) Sándor pk. — Zsidó: Tisri 7. — A nap két reggel 5 óra 17 perccor. — Nyugszik este 6 óra 2 perccor. — A hold két délután 12 óra 5 perccor. — Nyugszik este 8 óra 4 perccor.

A pénzügyminiszter fogad délután 4 órakor. A megboldogult Erzsébet királyné halálának évfordulója alkalmából gyászistentiszteletet a főváros összes katolikus templomaiban délelőtt 10 órakor. A hivatalos gyászistentisztelet a budavári koronázó Mátyás-templomban délelőtt 10 órakor. A gyászmisét Vasváry Kólos bíboros hercegprímás mondja.

Nemzeti múzeum: Természetrajzi tóra, nyitva délelőtt 9 óratól 1-ig. Többi tárai 1 korona belépő díj mellett megtekinthetők.

Iparművészeti múzeum zárva. Technológiai iparmúzeum nyitva délelőtt 9 óratól 12 óráig és délután 3-5-ig.

Közlekedési Múzeum a Városligetben, nyitva délelőtt 9-12 óráig és délután 3-6-ig.

Szabadalmi leltár (Erzsébet-körut 19), nyitva délelőtt 9-1-ig.

A magyar királyi központi statisztikai hivatal nyilvános könyvtára és térképgyűjteménye nyitva délelőtt 9-1 óráig.

Muzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9-1-ig. Egyetemi könyvtár zárva.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. Állandó kiállítás, kereskedelem-történeti múzeum és lelki miniatúr az Iparcsarnokban délelőtt 9-12-ig és délután 3-6-ig van nyitva. Az igazgatóság hivatalos órái ugyanott délelőtt 9-től délután 2 óráig. Magyar házi-ipar központi bazár. Kerepesi-ut 22. 1. emelet délelőtt 9-től déli 1 óráig és délután 3-tól este 7 óráig. Tudakozó iroda és nyilvános szakkönyvtár. Kerepesi-ut 20. szám alatt, délelőtt 9 óratól 12-ig és délután 3-6-ig. Vasár- és ünnepnapokon délelőtt 9 óratól 12-ig.

Szórakozó helyek.

A Hódoló díszfelvonulás. Eisenbut Ferenc óriási körképe, látható Városliget, Andrásy-ut végén, reggel 9 óráig este 6 óráig. Belépő díj 50 krajcár, gyermekjegy 30 krajcár.

Állatkert nyitva egész nap. Somossy Mulató. Nagymező-utca. Ma egész új szenzációs műsor.

Folies Caprice. VI., Révay-utca 18. Naponta fényes műsor.

Os-Budavary. Új szeptemberi variété műsor.

Circus Henry. Naponta változatos műsor.

Páris szálloda. Váci-körut. Éttermek. Elegáns kávéház. Látványosság: Bachus-pince.

Fehérlő szálloda. Kerepesi-ut 15. Kitéző konyha. Naponta zene.

KÖZGAZDASÁG.

Az Osztrák-Magyar Bank 1899. szeptember 17-én rendkívüli közgyűlést tart a következő napirenddel:

Határozathozatal a következő indítványok felett:
1. A bankszabadalomnak meghosszabbítása az 1900. évi január 1-jétől 1910. december 31-ig terjedő időre.

2. Az Osztrák-Magyar Bank alapszabályainak és a jelzáloghitel-osztály alapszabályainak módosítása.

3. Egyezmény egyrészlől a cs. kir. és a magyar kir. pénzügyminiszter, másrészlől az Osztrák-Magyar Bank között

a) a szabadalomnak 1907 december 31-én bekezdéses esetleges megszűnése tárgyában;

b) a monarchia két államában 10-10 főkéntézetnek az 1900., 1901. és 1902. években leendő felállítására tárgyában;

c) tíz koronás bankjegyeknek az... császári rendelet, illetve az 1899. évi... t.-c. értelmében leendő kibocsátása tárgyában;

d) az 1894. július 24-éről kelt egyezmény végleges rendezése és további 32 millió o. é. forintnak arany értékermékben a két pénzügyi kormány által az osztrák-magyar banknál azüstitforintosok átvétele ellenében teljesítendő lefizetése tárgyában;

e) az osztrák-magyar bank ingatlanainak és szerelvényeinek mérlegszerű értékelése tárgyában.

4. Egyezmény a cs. kir. pénzügyminiszter és osztrák-magyar bank közt, az államnak eredetileg 80 millió o. é. forintot tevő adóssága tárgyában.

Vásárosarnok. (Vámos és Bruszt hatósági közvetítők heti jelentése. Forgalmunkról leszámolva első sorban említett kell tennünk az óriási gyümölcs-hozatalokról, melyek oly sürgős kínálatot eredményeztek, hogy az árak érzékeny esését feltartani nem lehetett. Így a szilva ára waggontételekben a nagy hozatok következtében 6-6 1/2 forintra 3 1/2 forintra esett, a Chasselas szőlő ára 30-32 forintra 24-28 forintra, fekete szőlő 14 forintra, kevert fajtak ára 12-16 forintra hanyatlott. Passatutti szőlőt 35-40 forintért adunk el. — Görögdiónyét 17 forintért értékesítettünk százát kocsiarkományban, apró 8-12 forint száza. — Sárga dinnye 8-15 forint száza minőség szerint. Szép izambert körtét 30-35 forintjával fizették, közönséges fajtakat 10-20 forintért. Alma gyengén keresve minőség szerint 5-12 forint mázsája. A huszilet élénkebb, az árak mindazonáltal nem változtak. Vadfélék mérsékeltlen kínálva jól keresettek. Eladtunk: Nyulat darabját 1.40-1.60 frtért, őzbakot 65-70 krért, szarvast 30-35 krért kilójtág egészben. Fogoly párja 1.20-1.30 forint. Előbaromfinak tartott az ára. Csirke párja —.60—.90 forint, sovány kacsá 1.—1.30 forint, kővér kacsá 1.60-2.20 forint, magló liba 1.80-2.50 forint, kővér liba 4.50-6.— forint. Vágott liba kilója —.58— .60

forint. Tojásnál a prima áru élénkebben keresett, míg másodrendű tojás csekély vételkedvre talál. Prima magyar tojás 36.—37.— forint, erdélyi 35.50-36.50 forintot jegyez eredeti ládája. Vajnál a helyi fogyasztás csekély és a nagy teavaj készleteink sima elhelyezése csak számot tevő külföldi rendeléseink által váltak lehetségessé. Friss főző vaj —.70— .75 forint, tea vaj —.80— .95 forint kilója. Halfélékből eladtunk: Nagy kecsogét 90.— forintért, aprót 30.—40.— forintért, közép harsast 30.—40.— forintért, közép pontyot 20.—25.— forintért, süllőt nagyság szerint 40.—80.— forintért méter-mázsáját.

Szerkesztői üzenetek.

— Kéziratokat nem adunk vissza. —

T. K. Az állami anyakönyvvezetés szervezeti szabályainak 15. pontja értelmében „az anyakönyvvezető mindennap — vasár- és ünnepnapokat sem véve ki — meghatározott hivatalos órákat köteles tartani. Sürgős esetekben az anyakönyvvezető a hivatalos órákon kívül is köteles a bejelentést az anyakönyvbe bejegyezni.” Ha tehát az anyakönyvvezető a bejegyzést bármilyen címen is megtagadta, tegyen ellene jelentést a kerületi anyakönyvi felügyelőnél s ha ott sem kap orvoslást, a belügyminiszternél.

Dr. Lugos. Ch. F. orsz. képviselő V. kerület Sas-utca 14. sz. a. lakik. Ott a házban megmondják, Budapestben tartózkodik-e vagy sem.

W. J. Mezőúr. I. Báró Eötvös József Budán 1813. szeptember 13-án született és Pesten, 1871. február 2-án halt meg. Főbb művei: Falu jegyzője, Magyarország 1514-ben, Eljén az egyenlőség, a Karthausi, A nővérek, A zsidók emancipációja stb. 2. Labori ügyvéd még mindig a testében hordja a merénylő golyóját. Orvosai ezt nem tartják veszélyesnek, sokkal nagyobb bajjal járna annak esetleges eltávolítása. 3. Ez tévedés. A Dreyfus sógora sohasem volt Páris rendőrőrnöke.

K. M. Budapest. Nyolc osztályú bizonyítvány. nyal, érettségi nélkül is joga van az egyéni önkéntességre, de csak a saját költségén szolgálhat, államköltségre nem. A folyamodáshoz csatolni kell: a születési, a tanulmányi és belépési bizonyítványokat, a szülőik beleegyezési nyilatkozatát s egy másik nyilatkozatot, melyben a szülők kötelezik magukat, hogy az egy évi önkéntes szolgálat összes költségeit viselik. Kincstári ellátásra azonban joga van, ha megfizeti az érte járó 174 frt évi díjat.

Á. F. Arad. A m. kir. orsz. mintarajziskola VI., Andrásy-ut 71. sz. alatt van. Célja rajztanárok kiképzése és tehetséges ifjaknak, akik a képzőművészetek valamely ágára szánják magukat, az előtanulmányokba való bevezetése. Feltételi feltételek: hat középiskola vagy polgári iskola, a 16-ik életév betöltése, ép látóérzék és némi gyakorlottság a szabadkézi rajzolásban, amit fővételi vizsgával kell igazolni. Beíratási díj 2 forint, évi tandíj 10 forint. A tanfolyam három év. Az iskola tanterve iránt tessék egyenesen az intézet igazgatóságához fordulni.

Dr. 94.360. A Fehér Kereszt Egyesületnek van Budapestben lencsháza, IX. Tüzoltó-utca 9. sz. alatt. A gyermeket szegénységi bizonyítvány alapján, egészen ingyenes ellátásra veszik föl s az anya bármikor ismét visszaveheti magához. A folyamodások az intézet igazgatóságához intézendők.

Szeplőt, májfoltokat

és az arc mindenféle tisztátalanságát hogy nyom nélkül eltüntessük, használjunk sziget hatu-crémet sziget hatu-szappannal és mozdóvízzel egyetemben. — Egyedüli készítője Özv. Buzáth Márionné gyógyszerára M.-Sziget. Főraktár: Török J. gyógyszerára Király-utca 12.

Ménesi csemege

szőcs nemefajta rózsá, valamint legfinomabb kevert arad-hegy aljai csemegefajok 5 kgrmos postaköcsarankint bármely bármely állomáshoz — 2 frt 30 krért kapható — utánvét mellett Ring Zsigmondnál Aradon.

Köser

huszfüstölde a legélénkebb helyen, bor és sör engedélyvel, hol intelligens urak dében és este étkeznek, azonnal eladók. Levelek „jó üzlet” jelige alatt a kiadóba kéretnek. 2515

Eppen most jelent meg!

Peterdi Sándor:

Jefte leányai

és egyéb

ELBESZÉLÉSEK.

Megrendelhető:

a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában József-körut 18. sz.

Magyar királyi államvasutak igazgatóság.

131992/360016 CV. szám.

Hirdetmény.

A kézbesíthetetlen és fölös szállítmányok a vasuti üzletszabályzat 70. §-a értelmében nyilvános árverés útján d. e. 9 órakor az alább felsorolt állományok teherárakuktárában a következő napokon kerülnek eladásra, melyhez a t. közönség ezenl meghívatik.

Kolozsvár	állomáson 1899. szeptember 25
Brassó	16
Pozsony	16
Arad	18
Újvidék	18
Miskolc gőm.	18
Pápa	18
Nagyvárad	21
Szeged	21
Budapest Dunapart	21
Veszprém	22
Debrecen	22
Osaba	22
Szabadka	22
Piume	22
Szatmár	25
Zágráb	25
Temesvár Józsefv.	26
Budapest nyug. p. u.	26
Mármaros-Sziget	26
N.-Szeben	28
Győr	28
Kassa	28
Kaposvár	28
Eszék	28
Nyitra	29
Budapest Józsefváros	29
Pécs	29

Budapest, 1899. szeptember 1.

Az Igazgatóság.

Közne-poztály,

Frakk 5 frt.
Nadrág 3 frt.
Mellény 1 frt.
Ferenc József-kabát 4 frt.
Jaquet 3 frt.
ROTHBERGER JAKAB
Kristóf-tér 2. I-só emelet.

Lakásdíszek.

minden tárgyon látható felülnő oleó árban, Hege-dű Zsigmondnál, Andrásy-ut 56. Olajfestmények, acélmetszetek, aquarellek, szentképek, paravánok, képállványok, álló lámpák selyemernyővel, oszlopok, florentini és velen-cel tükörök, órák, pálmadények, szobrok, író-, dolgozó-, dohányzó-, szer-vir, szalon- és kártyázó-asztalok, álló és fali eta-gerek, író-készletek, bronz-, porcellán- és ma-jolika-nippcek stb. Dus vás-lasztek lakodalmi ajándé-kokban.

Sztraka-Tannin-csokoládéja minden-féle hasmenést rögtön megszüntet. Kapható gyógytárakban.

Legjobb torta a Megay Bohéme tortája kapható minden előkelő csemege-üzletben, ára 1 frt 25 kr.

Melyik nőnek

ne volna legfőbb törekvése az, hogy tudjon sütni, főzni? A jó étel elkészítése igazi művészet. Erre a művészetre tanít meg a

Képes Budapesti Szakácskönyv

St. Hilaire Josefa, Kovács Irma, Dorn Anna, Gombos Erzsé, Moesz Gézáné, özv. Gyöngyössy S.-né nyomán szerkesztette ZEMPLÉNYI SZABÓ ANTONIA.

Függelék:

A magyar gazdszenny kincstára.

Hatodik, négy színezett képpel, 63 fametszettel és számos kiváló magyar étellel bővített kiadás. Nagy nyered-rétű 583 lapon, a legdiszesebb ki-állításban.

Ára fűze csak 1 frt 80 kr. Tartós fél-vászonkötésben, színyomatu táblával 2 frt. — Diszkötésben 3 frt.

E legjobb és legterjedelmesebb valódi magyar szakácskönyv közel 1500 ételt s egyéb receptet vagy tárgyat tartalmaz, ami által minden háziasszonyra igazi nélkülözhetetlen kincsese válik!

Egyszerű és nagyuri konyha ve-zetésére egyaránt alkalmas.

Megrendelhető (a pénz előleges be-küldése esetén bérmentve)

a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában, József-körut 18.

Színházak, szórakozó helyek.

N. KIR. OPERAHÁZ. Szünet.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
A fősvény.

Vígjáték 5 felvonásban. Irták Molière. Fordította Kazinczy Gábor. Kezdeté 7 órákor.

NÉPSZÍNHÁZ.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
Harmadszor:
Nap és hold.

Víg operette 3 felvonásban. Irták A. Vanloo és E. Leterrier. Fordították Erva Lajos és Fáy J. Béla. Zenéjét szerzte Charles Lecocq. Kezdeté 7 órákor.

VIGSZÍNHÁZ.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
A férj vadászni jár.

Böhöz 3 felvonásban. Irták: Georges Feydeau. Fordította: Mihály József.

Személyek:

Justinian	Hegedüs	Babette	Boros F.
Léontine	Cserny	Gustave	Góth
Latour	Nikó L.	Bridois	Gyöngyi

Kezdeté 7 1/2 órákor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
A Gyurkovics lányok.

Életkép 4 szakaszban. Irták: Herczeg Ferenc.

Személyek:

Gyurkovicsné	Szilassy	Liza	Gombaszögi
Katinka	Rózsa	Klári	Váradi
Sári	Aranyossy	Radványi	Molnár
Ella	Bilkei	Gida	Rózsahegy
Mici	Ráskai	Horkay	Ráthonyi
Terka	Galambos	Sándorffy	Füredi

Kezdeté 7 1/2 órákor.

FŐVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

a Krisztinavárosban.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.

Utazás Magyarország körül.

Látványos néprajz énekekkel és táncokkal 3 felvonásban.

Kezdeté 7 órákor.

VÁROSLIGETI SZINKÖR.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
Harmadszor:
Henschel fuvaros.

Dráma 5 felvonásban.

Kezdeté 7 órákor.

KISFALUDY SZÍNHÁZ.

Ó-Budán.

Hétfő, 1899. évi szeptember hó 11-én.
Sulamit, Jeruzsálem leánya.

Keleti opera 4 felvonásban, 7 képből. Irták: Goldfa den Dávid. Zenéjét szerzte: Dávidsohn Emánuel

Személyek:

Monaoh,	Radó S.	Abigail	Kápolnai
Sulamit	Kövessy	Zigifang	Tukoray
Absolon	Erezkövy	Ezriel	Tarján

Kezdeté 7 1/2 órákor.

DALOS SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1899. szeptember hó 11-én.
Másodszor:
Eszter.

Bibliai melodráma 3 képből.

Irták Zöldi Márton, a zenésített bibliai dalokat írta Mérei Andor, a zenét szerzte és összeállította Singer Nándor.

Kezdeté 6 és fél órákor.

Somossy Mulató

Albrecht Ferenc, bérlő.

A mulató 16 fokra szellőztetve van.

Kezdeté 1/2 órákor, vége 12 órákor.

Ma fellépte a híres amerikai ének és táncosnőnek

La belle Miss Deyo

az új szenzációs jelenetében

„A lepkeébredés.”

Mr. Fred Hermann

Jongleur akrobata a legjobb a maga nemében. Az eredeti Barrison nővérek (Inga és Gertrud) angol énekes táncosnők a Koldusnők duettben, továbbá „Eine Künstlerche” bohózat énekekkel, Kutschera Alajostól.

Ugyint a kitudó szeptemberi műsor. A mulató összes villanyos világítása saját gépei által eszközöltetik. A gépek Wüste és Rupprecht gépgyárosok készítettek.

Jegyek elővételben kaphatók Weiss A. nagy dohánytözséjében Károly-körút 26.

FOLIES CAPRICE

VI., Révay-utca 18. sz.

Die Champagnernymphe.

Leitner H.-tól.

9 órákor. Ezt megelőzi: 9 órákor.

Csendélet az államfogházban.

Részlet az évszázad legnagyobb komédiájából.

Mlle. Medora

Chanteuse franco-espagnole.

Kávéházi megnyitás!

Van szerencsénk a nagyérdemű közönséget értesíteni, hogy a mai napon az

Európa kávéházat V. kerület, Ferenc József-tér 5. kerület, megvettük és minden kényelemmel berendezve ma megnyitottuk. Naponta a most Párisból haza érkezett

Farkas Pista és fiai híres zenekara hangversenyez. Mely tisztelettel

Barna Ferenc Landauer és Szomoró üzemeltetők. Kávéházi tulajdonosok.

!! Egész éjjel nyitva !!

Walter kávéház

Budapest, VIII. ker., József-körút 29., minden este

Rácz Laci

a híres Rácz Pali 36-ik fiának

hangversenye.

Tisztelettel

Walter B. kávé.

Budapest és Környéke.

Büdekerszerű utmutató a magyar fő- és szék-városban és környékén. Idegenek és helybeliek számára. A főváros és környéke kimerítő térképével. Irták: PALÓCZY LIPÓT. Ára csinos piros vászonkötésben 80 kr.

Tartalma: Érkezés és elutazás. Pályaudvarok. Szállodák. Butorozott szobák. Étekhöz helyiségek: bor- és sörházak. Borozók. Kávéházak. Cukrász-boltok. Bérkocsik. Elektromos vasut. Helyi érdekű vasutak és omnibusok. Csavargözösk. Helyi gőzhajók. Budai gőzsiók. Svábhegyi fogaskerekű vasut. Hordárok. Posta, távírda, telefon. Rendőrség. Konzulátusok. Színházak. Mulatóhelyek, cirkuszok stb. Panorámák. Hangversenyek. Egyéb nyilvános mulatók. Népü-nepélyek. Kórházak. Fürdők. Kiválóbb üzletek. Látnivalók és gyűjtemények betűrendes jegyzéke. Budapest megtekintése egy, két, három stb. nap alatt. Budapest általános ismertetése (topográfiai, politikai, statisztikai, műveltségi s gazdasági tekintetben). Budapest idegenforgalma. Budapest története (dióhéjban). Margitsziget. Budapest környéke: (a budai hegység a) Sváb-hegy és Zugliger, b) Lipótmező, Hármás-Határ-hegy, Hárshegy. A főváros pesti oldalának leg-közlelbbi környéke. Budapest távolabbi vidéke s nagyobb kirándulások. Az ősznek előzetes beklüdtése esetén bérmentve küldetik.

Megrendelhető: a „BUDAPESTI NAPLÓ” kiadó-hivatalában Budapest, József-körút 18.

Sneidig egyenruhákat készit

BLUM SÁNDOR

Budapest,
Váci-utca 12. szám.

Köhögésnél, rekedésnél vegyen 30 krért Réthy-féle pemete-füccukorkát.

3, 4, 5, 6 frt s feljebb. teljesen felszerelve (tokkal, vonóval és gyantával együtt) 7, 8, 9, 10 frt s feljebb

Iskola-harmoniumok. Sternberg Armin és Testv. cs. és kir. udvari hangszer-gyár.

BUDAPEST, Kerepesi-út 36. szám. Külön zongoratermek Keszthely Lajos-utca 22., (Károly-körút sarkán) Zene-palota. Illusztrált árjegyzék díj-talan.

Erős Sándor építész Budapest, VI., Dessewffy-utca 10. ajánlja szabadalm. 5-8 cm. vastag

GYPS-CEMENT GYÁLASZFALAIT és födémeket

bármely feszítettségben, melyeket nagy fővárosi épületekben kiváló sikerrel alkalmazott. Ezek esékély súlyuk, bárhol alkalmazhatók és tüzesesek. Elváltatnak akár külön, akár egész építkezések teraszával és felépítésével együtt. Költségretegek készítésére és eddig készített munkák bemutatására ajánkozik

A Magyar Minta-Tejtelep

Részv.-Társaság
Budapest, VIII., József-körút 41.
légmentesen elzárt palackokban házhoz szállit:

Tisztított és pasteurizált teljes tejet, Gyermekeket sterilizálva, Gyomor- és tüdőbetegeknek való tejet, Cukor nélküli tejet, Kefirt, Soxleth-készülékhez való tejet, Edes savót, Pasteurizált kávétejszint, Pasteurizált habtejszint. A megrendelők pontos címeit: utca-, ház-, emelet- s ajtószámát kérjük.

Telefon: Dr. Hainiss, Dr. Pécsi.

TELEFON: Dr. Hainiss, Dr. Pécsi.

Egyévi önkéntesek

elegánsan és olcsón felszereltetnek.

Spitz Bernát

elsőrangú egyenruházati intézetében, a legmagasabb cs. és kir. udvar szerződött egyenruhákészítője és szerb kir. udvari szállító

BUDAPEST, V., Fürdő-utca 7. szám.

KRÓNIKUS

Vizskoték, mindenféle sömör, ótvár, bőrhámítás, test-, kéz-, lábizzadás ellen orvosilag ajánlatik az Erényi-féle „tehtiol-Saliciil”, mely ezen bajokat a test bármely részén alaposan gyógyítja. Használati utasítással ára 3 korona.

„MAKACS”

Csusz, köszvény, derékfájás, hasogatások, szakgatás, szurás, máj-, lép-, gyomordaganat ellen biztos készítmény az Erényi-féle

„NERVIN”

Postán megrendelhető: Erényi Béla gyógyszer-tárból Szabadzállás 5. (Pestmogye). Budapesti forrástírák: Török József, Király-utca 12. Dr. Budai Emil, Városház-tér, Dr. Egger, Váci-körút 17.

Budapest egyedül szak-szerű intézete. A fehérneműk tisztításra saját kecskájainkon háztól el-vitetnek és haza is szállítatnak költségmentesen. Saját varroda a fehérneműk kijavítására.

„HATTYU”

Gőzmosóda és művasaló-intézet Budapest, VII., Óvoda-utca 19. sz.

Elvállal legszébb kiváló fehérnemű mosást és vasalást magánosok, szállodások, kávéosok, vendéglősök és üzletek részére. — A n. é. közönség szives pártfogásáért esd

Videki megrendelők pontosan lelkismeretesen eszközöltetnek. Telefon: „Hattyu-mosóda.”

Sebestyén és Társa
A mosás min-denké. vegy-szerek nélküli történi.

Ős-Budavára.

Ma hétfőn, 1899. szeptember hó 11-én.
Esti 9 órákor

Versenybirkózás az igazgatóság által kitűzött 1000 frankos díjért

Pierrri Antonio a világhírű görög

Osman Cara a szultán első versenybirkózója között.

Esti 7 és fél és 9 és fél órákor

ingyen páholy és zártszékek mellett

A tanfelügyelő.

Menjünk a mamához

Esti 10 órákor

a nagy nemzetközi varieté előadás.

Belépődíj este 7 óráig 30 kr., azután 50 kr.

Mérsékelt árú belépőjegyek a dohánytözsékben kaphatók.

Major I. Gyula

zene- és énekkadémiája VII., Akácfa-utca 63. és V., Váci-körút 42. Negyedik évfolyam. Beiratások mindkét helyen naponta.